ЗНАКПОЧЕТА

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШОАТТА, 26 ноябрь, 1977 шу. ● № 141 (5808). ● Мах 2 кап.

ЮБИЛЕЙНИ ШУ ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА!

GIалгIай меттала яьккхача СССР Пачхьалкхен гимна текст 1977 шера 5 августа чIоагIъяьй Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума соцамагIа.

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА

Г И М Н

С. МИХАЛКОВЕИ Г. ЭЛЬ-РЕГИСТАНЕИ ДЕШАШ.

Кортмукълен республикай барт вIашагIбеллар,
Дилла а хургболаш я Сийлахьа Русь.
Хьо даькъала хийла, халкъаша хьакхелла,
Цхьанкхийтта, низ бола Советски Союз!

Кортмукъа Даьй-мохк, хьо сийлахьа бекийла,
Вай халкъий доттагIлен тешаме гIап!
Халкъа из боккха низ — парти я Ленина,
Вай коммунизмага цо дугаш латт!

ДуIаех чакхбувлаш мукълен маlх бар лепаш,
Вай сийлахьча Ленина никъ къоагабир:
Цо бакъдоача гIулакха гIоттадир халкъаш,
Къахьегама, дена дегаш айдир!

Кортмукъа Даьй-мохк, хьо сийлахьа бекийла,
Вай халкъий доттагIлен тешаме гIап!
Халкъа из боккха низ — парти я Ленина,
Вай коммунизмага цо дугаш латт!

Вай парте лергIоацача уйлашца ийна
Вай мехка лирдоага из кхоане гуш я,
Вай сийлахьча Даьй-мехка байракха сийна
Дилла а дог тешаме вай латтаргда!

Кортмукъа Даьй-мохк, хьо сийлахьа бекийла,
Вай халкъий доттагIлен тешаме гIап!
Халкъа из боккха низ — парти я Ленина,
Вай коммунизмага цо дугаш латт!

ГIалгIай меттала яьккхараш С. ОЗИЕВ, М.-С. ПЛИЕВ, С. ЧАХКИЕВ.

Технологий котало

Халдакха социалистически яхье хьалха латташ хилари А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе белгальяьнна я Карпов Анатолий керте латтача установка коллектив. Пятилетка хьалхарча шин шера план 11 ноябре кхоачаш а я, тIаьхлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа цо арахийцай цхьайтта эзар тоням сарга мехкадьтта продукци.

Ишттa дика къа а хьегаш башха-дика толамаш доахаш ба укх юбилейни шера Демин Алексея кулгаллеча установка технологаш. Мехкадьтта продукци арахецара пятилетка хьалхарча шин шера задани 25 ноябре кхоачашьяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа ер шу чакхдалалехьа арахецаргья итташ эзараш тоннаш мехкадьтта продукци.

И. БОНДАРЕНКО, А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ инженер - экономист.

Шин шера задани яьй

Шоаш юбилейни шера тIаьйна хинна социалистически декхараш ханал дуккха хьалха кхоачашдаьд Нохч - ГIалгIай респотребсоюза Грозненски производственни комбината болхлоша. Товарни продукци арахецарех из мыхала яккхаран пятилетка хьалхарча шин шера задани цхьоалагIча ноябре кхоачаш а я. хIанзлехьа тIадоагIача шера календарагIа цар ара а хийца маьхала яьккхай бIаьи эзараш соми маьхa тайп-тайпара продукци.

Шийй къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегача комбината коллектива 22 ноябре рапорт делар юбилейни шера план а толайна кхоачашъярах. Укх юхейнсача хана шера планагIа лаьрхIачул совгIа цо арахецаьтья 400 эзар сом мах бола товарни продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 112 процент кхоачаш а еш, соахка хиннaчул кхо процент лакхъяьй из.

Къаьстта дика къа а хьегаш комбината цехашта юкъе ларжача социалистически яхье хьаллара моттиг яьккхай Ларькова Екатерина Васильевнас кулгалдеча кондитерски цеха болхлошеи Хасанов Ваха керте латтача чхьагIар деча цеха коллективо. Цар кхы а хьалха кхоачашъяьй шера задани.

Б. КОСТОЕВ.

ЦХЬА БАРТ БОЛАШ КЪАХЬЕГ

1980 шера мехкадьтта доахьийта, газой конденсат а юкъейолаш 620 — 640 млн. тонагIа дIахкоачаде.

Тоаве мехкадьтта Iалама ресурсаш дIахкийтар, лакхе тIоавнашкаре мехкадьтта хьадеккхар, битумнозни породашкара мехкадьтта хьалаккхара Iилман тоаххамаши опытно - промышленни балхаша чеехдаха — аьнна да 1976—1980 шерашка СССР хьалхьбоахам дегIабоалабара долча кертерча лостамаш тIа.

Из дика дагакхоаб В. М. Романови Ф. И. Щербакови керте латтача «Старогрознефть» коллективашa.

Цхьа тIехкIоврга скважина «№ 176 Боагуны» мехкадьтта хьо а на луш, е хий Iочу я ацаш сецар. Скважина дIеедлаьттан кIален капитальни ремонт счарга. Халача геологически хьолаша бригада 4645 метр кIоргалга хьалар, кхьа бахьана царна хьалхашка кхы а боккхагIа халонаш хилийтар. Керда лифт шийна кхача дезача кIоргалга IочудахандаIр. Цигеа царна новкъостала вера Октябрьски революцеи орден лелаеча мехкадьттеи газаи чакхйоахача «Старогрознефть» управлене воахкагIвола инженер, Социалистически Къахьегама Турпал Бабенков Владимир Георгиевич. Цо ремонтникашта № 176-гIа скважина меттайоалаяра ремонтни балхаш чакхдахара боагIаш бола хьехам белар. Цар лаьрхIар кхоачашхилар, керда лифт шийй кхача деззача кхаьчр (4645 метрга).

ХIара дениа балха задани 120—130 процент кхоачаш а еш къахьегаш я бурулеттарий Останов Николаеи Токарев Николаеи сменаш. Цхьа барт болаш къахьегаш ба цу управлене болхлой.

Ремонтни балхаш дарa дика кулгалду Дубинин Анатоле, мастера Голованов Ивана. Цу зоритчех а хьалхинар за № 176 - гIа скважина йоллаза хьалаа 10 ан тьалха езача Дальхена къахьега болалар.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТА ДIАХО ХЬОШ Я

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш Грозненски вагонни депо коллективо укх юбилейни шера Сийлахьча Октябра сийлена йакъабахаран, мехкадьтта продукташ чуйотта цистернаш кийчьяран, планови заданеш социалистически декхарами хавал хьалха кхоачашдаран тIехьа шерра социалистически яхь йоаржаяьяр, хIаьта тIехьашка толамаш а даьхар.

Депос деррига технико-экономически хьокхамий план тIехьхоачашъяьй. Планал совгIа эксплуатаце дукхе а чархаш автотормозни приборашца дIаеккий. Дика тIехкхоачашъяьй къахьегама овсарлен задани а. депо коллективо 235 эзар сома пайда баьб, 32,8 эзар сома планал совгIа а болаш.

Дика къахьегаш дукха коллективаш я цу депо. Царна юкъе къаьстта белгала я автоконтрольни пункта, чархий цеха, промывочно-пропарочни станце коллективаш.

Вагонни депо 113 саго шин шера задани кхоачашъяра рапорт деннад. хIаьта 772 сага «Коммунистически къахьегама ударник» яха цIи еннай.

ИттлагIча пятилетка шин шу далалрга дикаца къахьегама толамаша накъабола слесараш: В. Анюхин, Н. Зоренко, Г. Юсупов, Н. Мухажиев; электросварщик Г. Шульга; цистерний промывальщикаш: Я. Алиев, Н. Долаев, Г. Саварин, А. Дорохов, Р. Начхоев; вагонашка хьожашбараш: А. Петренко, З. Жукова, кхы дуккхабараш а.

Укх юбилейни шера къахьегаме вахта вагонникаш толамца дIахо хьош ба.

Грозненски локомотивни депо доаллача «Къахьегама сийле» яхача стенда тIа дуккхача производствана хьалхалаттарий сурташта юкъе бIаргаго йиш я машинист-инструктор волча тепловозийи электровозийи воначa водителий хьехамча Ильясов Ильдуса сурт а. Миша дIаьниз из сий!

Из керте латта локомотива водителий колонна ерригача депо хьалха латташ а. Сийлахьча Октябра 60 шу дизаре накъадахара лелаяьча яхье экспуатаце цехе гIолла дикагIа дола толамаш даьхад цу коллективо.

Цу колонна бегча балха юкъе я нормал совгIа дIа юха йахьа 300 дезача мукъий состав, 120 эзар тонн халкъабоахама мукъаш. рейсагIара мукъайолча хана тоабаь шийтта тепловоз. КIеанга даш кхоадаь дизельни доагори электроэнергии.

Цо хьийхача машинисташтеи пар гIоичаштеи юкъе ба тIехдика къахьегаш бола Луганский Виталий, Истамулов Султан, Семикозов Юрий, Котов Борис, кхы дуккхабараш.

ИттлагIча пятилетка шоллагIа шу чакхдаларга дикача къахьегама толамашка йолхаш я дукха ха йоашаш керда техника — электровозаш карадерздаь локомотива бригадаш. Дика къахьегама толамаш тоадаш я машинистий Апрашкин Юре, Монторов Бориса, Михайлов Виктора, иштта кхьбарий локомотивни бригадаш.

* * *

Денгара ди массаза доал эргайоалаш, товлуш хьайоагIа Грозненски локомотивни депо цехаш. ДукхагIа хулаш латт укхаза тайп-тайпара механизмаш. стендаш. къахьегам аттача боаккхаши цуй овсарле лакхьеши йола приспособленеш.

Шоай балха моттиг керда техникаца Iалашъеча дукха дакъа доал депо болхлоша. Укх шера цар тIеххьелхьа шоай балха юкъе яеалаш эIа-юха лелара кхерамзае хиннйтара, къахьегам хьалаш тоадара йола бIаьш рационализаторски предложенеш йоалаьй.

Дизельно-заготовительни цеха мастера Хажиев Альмада укх шера балха юкъейихьай кхоь маьлера рацпредложени.

Къьастта дукха кердадараш производствана юкъадихкина слесараша Шатрнков Павела, Шершин Анатоле, Зозуля Николая, Баев Емельяна; локомотивни приемщикана Джабраилов Алхазура. Сеража Валере. иштта кхьа бу дукха дакъа.

Г. АНОХОВ.

Гудермесски медицински инструментий заводе дукха болхлой ба шоаш тIаийца социалистически декхараш хайэал дукха хьалха кхоачаш а дь, тIаьналехьа пятилетка хьалхарча шин шера задани яь. Цар цIерах йоалач цаьи предприяте кулгалхоша хьалхартарца йоаккх ампулни скарификаторий цеха слесара, коммунистически къахьегама ударника Салиева Рукъета. ХIинаре кьяьлагаш хилараз совгIа, предприятеча кагирхой дикагIйоаз хьетамча доарзIаш а я из. Цо кийча а баь слесара болх беш итташ говзанчаш ба заводе.

Общественни балха тIа а хьинаре дакъа доац Рукъета. Цхьа саша масеехказа хержа хиннай из Гудермесски горсовета, райсовета, юртсовета депутатолза. Юкъарча балха тIехье ешийна тIадекке декхараш цо дизза кхоачаш на деш яхьа моттиг нийсъенаяц. ХIанз Рукъета кхоачашоеш да профсоюза цехкома, кхалнаха юкъе беча балха Совета председателеи новкъостий суда члении дехараш. Царех а тIехдика доархIаю из.

Иштта къахьегаши общественни балха хьинаре дакъа лоацаши хилара дукха совгIаташ тийназ цуна. Царна юкъе я денински Юбилейни медаль. укх шера енна «Социалистически яхье котъалинар» яха сийлен знак, кхыдола совгIаташ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесарь Р. Салиева шийй болх дIахьехаш я ученицана Н. Башхаджиевана.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАНЕНГА ТАХАН КИЙЧЛЕ...

РЕЙД

«Красноармейский» совхоза центральни усадьба бить къакъа юкъ екъалуча улл Урус-Мартанагахьа дIечулостана. Наькъ йисттера дIадолалу юртбоахама техника доаттаю ков, цул дIахо латта из тоаеча мастерске помещеня. Арахьара хьежача хеталу деррига гIулакхаш цига тоалевна долаш, балхара наьха дисциплина чIоагIа йолаш санна. Коа дIачудолкича хана тхона а хетор иштта.

Бакъда, деррига иштта хиланзар: сатийна дар кои мастерске делъхе гIехьагIа кхо самьал лаьхача хана. Верриге а цо механизатор вар мастерске тхоа кIая вIашагIъьяьта вIа-са цхьайсача ворхI трактора юкъе, укхаза за яхача 12-нех. Токарни, слесарни, кхьйолча цехий вaIарашта чIегаш доахкар. «Аз лаьтта яха бахийтаб ужа», аьлар, техника тоаераш мичаб хаьттача, мастерске заведующе Хасанов Шарани. ХIаьта я тIехьагIа хьахайтар кодаме бахалга. Из-м хIама доцаш — нийслуш хул вахача метте дика-во хилар. Бакъда доагIагIача тайпара лелаш хила деза производствера гIулакхаш. Уж тхона иштта доцаяр.

ХьагIадоагIача шера балхашка техника кийчъелга «календарни планагIа» дел, яьлар тхога Хасановен совхоза кертерча инженера Автаев Адамс.

Хьежача, октябрь бетта тоаъ мастерскера аралаьинай цхьа трактор. Шу совгIа ча я Т-150 яха низ бола трактор мастерске кхоахарчина бIевалл а даь латта...

Коа Iа даккха дIаоттаь мугIарагIа латт хьах комбайн. ЗIанараш, сеялк, кхьметтел цхьайола хьаьдаиза яргIоаца узлаш, хьалхашкара жаткаш хьаьхьхази царех. Цхьаяраш хIанз а нэят чуэцача хамара кагчуулаш я — кхо бутт хьалха чиначча балха лер. Хьайоалаьча дийнахьа дIаоттаьнча латт уж малхаи йоалаштеи кIал.

Еррига республике баьржаб Шелковской района механизаторий тIаьхьехам хьалхоалаш 1978 шера дергдолча балхашка техника кийчъяра болам. Дуккьаа цу гIулакха хетабаь соцам баьб Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето укх бетта юххье — 3 ноябре. Шелковскиний инициатива хьал а лоацаш, техника кийчъеча йоаржаеча социалистически яхьа условеш чIоагIъяьй. Цу условешца лаьрхIа малагIа материальни а моральни а гIойленаш я хоаш бац «Красноармейский» совхозе. Кхьметтел уж условеш шоаш йий а хаьар Хасановеи Автаевеи, вож механизатораш вIалла ца бийнача а. Цу хьале ше хьанитт хаттар: низ кхоачаргбий-те совхозе планагIа йоагIа техника чаппахьа а дика а тоае? Цу тIа а «Сельхозтехника» моттагерча объединенешца яь договораш а йоацаш. Ставропольски крае Усть-Джугута яхача городе двигателаш тоае кхухьаш хилча хIаьта а?

Хоам бар дукха ала мегаргда: укх шин квартала (царех хIандарьяр чакхйоалаш а малаттий) тоае езаш 20 трактор а ловзаж.

Кхоачаш хилал бац боахаме механизатораш. «Итт сег тоьаш, — йоах тха каттара жоп душ инженера, — деша 6 саг-м вахийтав, хIаьта а царех болхаме масса вуссаргва аз хала да».

Харцахьа кургIар беррига бехк инженера дIатIабилла укхаза гIийртача: Автаев Алам керттера инженер оттаваь шиб бутт я бац; боахам бовза, яшар фуд ха, организацеех малагIчуна малагIа договор хила еза ха — уж шедар хайба нала бийн ян цу лоанцача хана. Бакъда совхоза кулгалхошеи партийни организацеи а даьлац цу гIулакхий дух тIа из вовзиташ новкъостал.

ХIанз а ха йисай совхозе тIехьадисар ший метте кхачийта торо йолаш. Ца тулийташ найдца эза беза цу ханах, ииттa болаш йолча торонех. ХIаьта техника (цхьаяр хIаьта а) тоаелга сихдара торонех ца Iя «Сельхозтехника» объединенеи мастерскешка из дIакхачийтари доагIача документашца Iалашъяри.

Тхо хилар Урус - Мартановски районни объединене. Йиза порядок яр мастерскешка.

— Оаха договораш йоацаш а совхозашкареи колхозашкареи хьанйю чIоагIа царна эшаш хилача тоае трактораш, — йоах цу объединене керттерча инженера Мусаев Лечас. — ХIара бетта чархаш тIара 30 трактор тоае торо я тхога, иззал план а я.

Техника тоаяра болх шай графикагIа дIабахийтар дуьне «Сельхозтехника» объединене болхлой шоаш ух боахамашка еа трактораш, узлаш, оатхалаш ехаш. Бакъда цхьадолча боахамашка хIанз а оттаьль яьнаяц (!) тоае езача механизмий списов.

— Оаха хIанз а дефектаци яьяц тоаергйолча техникана (!) — яха жоп дар, дукха ха йоацаш объединене технически пункта начальника У. Джукалаевна Мичурина цIерагIча, «Труд», «Гойтинский», «Горец», яхача совхозашкара дезар.

Цхьадкха а да. ХьоашагIа болхаш санна болх объединене тоае техника йийа цхьадолча боахамий бовлий. Укх бетта 21-ча дийнахь «Предгорный» яхача шалински совхоза шин механизатор объединене контора хьалхашка МТЗ-50 яха трактор дIа а кхесса вIазахав. Из дIахлара акт оттае, де деза балхаш дуоп цхьаккха вихал вена совхозера. Иштта, «Нохчалаь» «Лермонтовский» совхозера. Назрановски районерча совхоз-техникума трактораш а.

Хьаи тоаергйа цу тайпара дIакхуаса механизмаш, цхьаккха документ а доацаш?

Теша безам боагIа уж кхоачамбоацараш юкъера сихдаь дIа а даьха, 1978 шерарча балхашка техника кийчъелга доагIача тайпара цу боахамашка оттадергхиларах. Ха хьежаш, кхоаненга тахан кийчдала деза.

А. ФЕДЯЕВ — «Сельхозтехника» республикански объединене ремонтни отдела начальник; А. ЖУРАВЛЕВ — «Грозненский рабочий» яхача газета болхло; З. ДАУРБЕКОВ — «Сердало» газета болхло.

ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА СЕССИ

Селхан КПСС обкома политически дешара ШагIа хилар лакхайтаналгIа хержача халкъа депутатий Грозненски городской Совета кхоалагIа сесси. Сесса дийцар «СССР Конституце тIера, КПСС ЦК октябрьски (1977 ш.) Пленума решенеш тIера а СССР Лакхехьарча Совета аргIан йолалча ворхIалгIа сессе новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада тIера а хьалдоагIача халкъа депутатий Грозненска городской Совето дешархьа. Цу декъах йола доклад бир халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателa В. М. Шамардин. Дийцача дешах тIаьхьа шерра соцам. Грозненски городской Совето беррига депутаташ раьза а болаш къоастадир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa новкъостa Л. И. Брежнева СССР Лакхехьарча Совета VII сесси тIера доклада чулацам.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТОИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТОИ ТIАИЙЦАБ «ЮРТАШКА БАХАЧА НАХА КУЛЬТУРНИ ГIУЛАКХАШ ДЕЛГА ДIАХО ТОАДАРАХ» БОЛА СОЦАМ

Соцам тIа белгалду, КПСС XXV съезда решенеш тIа оттадаь да советски наха идейно-политически, нравственни, эстетически кхетам лучара социалистически культурай искусствай лоархIам дIахо айбе, городашкеи юрташкеи бахача наьха дахара боарам вIаши тарга боалабе, культура учреждений, къаьстта юрташкарчар, материальни база чIоагIъе. дIаяхача пятилетке мехка чакхдаьхар юрташка бахача наха культурни гIулакхаш дара система эргайоахаш тоаяра, юрташкарча культурни-сердалон учреждений бола тоабаран уж дукхагIа хилийтарай тIадерзадаь гIулакхаш. ДукхагIа хьалдаьа культура районни цIенош, юрташкарча культура учреждене шта кулгалдара бола цар лоархIам айбенаб.

Цу цхьан хана дуккхача йоккхийча юрташка хIанз а йолаш яц стационарни культурни - сердалон учреждене ш. Дуккача юртий клубий, библиотекай, культура кхьча учреждений балха чулоацам идейно-кхетама балхо хIанз дIадехараша, юрташкe бахача наьха дахкденнача хьашташа ма-ахкал бац.

Моттигерча партийни советски органаша цхьайолча моттигашка чIезига пайда эц юрташка культурни - сердалон болх тоабара, юрташка бахача наьха салоIилген царна культурни гIулакхаш делгеи вIехьтIехьдаккхара, колхозий, совхозий общественность, къаьстта нагирхой культпросветучреждений балха юкъеозара йолаш йолча торонех. Культурни-сердалон учреждене ш чуйола цIенош хила ма-доагIара хилийтара е йоагIа терко яц, царна ший ханнахьа ремонт яц. Царех дукхагIчар яп хилаза яргIоаца оборудоване, мебель, пропаганде хIанзара технически средствеш.

Шенхашта кхоачамбоацараш да юрташка бахача наха кино хьокхача, къаьстта нах бахача зIамигача моттигашка. Цига дукхагIа йолча хана йоацаш хул кинофильмаш дIахьокха помещенеш. Цу цхьан хана дIа-юха лелача киноустановкий сеть кIезигъенная.

ДIахо дегIайоалае езаш я юрташкара телевизионни вешани.

Тайп - тайпара ведомствай йолча культурни - сердалон учреждений балха тIа йолаш яц хила еза координаци, цу гIулакхо хьахулийт юрташкарча культура учреждене шта доал дечара кхоачамбоацараш. ДикагIча культура учреждений опыт практикана юкъейоаллаяра а дIайоаржаяра а бе ма-бовгIа йолх бац.

Юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делга дIахо тоадара дуьхьа КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Совето союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте краевой, областной, городской, районни комитеташ, союзни республикай Министрий Советаш, СССР культура Министерство, СССР Министрий Совета кинематографена йола Пачхьалкхен комитет, СССР Министрий Совета телевиденеи радиовещанеи Пачхьалкхен комитет, СССР юрта болхама Министерство, СССР мелиорацеи хин боахамеи Министерство, СССР заготовкай Министерство, СССР кхачан промышленноста Министерство, СССР хьуни хьунах хIамаш ечен промышленноста Министерство, СССР Министрий Совета хьуп боахама Пачхьалкхен комитет, «Союзсельхозтехника», Центросоюз, ВЦСПС декхарийла яьй юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делга тоадара, культурни - сердалон учреждене ш алсамьяхара а мехка гIолла йоагI-йоагIача уж дIанийсьяра а, цар балха боарам айбара, материально-технически база чIоагIъяра дезараш белгалдо а чакхдаха а.

Юрташкарча клубий, культура ЦIеной, библиотекай, культура кхьча учреждений экономически социальни дегIадахкара планаши производственни декхараши кхоачашдара юрташка баха къахьегамхой оарцагIбаха, бахача наьха салоIилга вIаштIехьдаккха, социалистически яхь йоаржае, дикагIйола опыти агротехнически зналеш дIайоазийтара йолаш йолча торонех шерагIа пайда эцийта барг бац.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад социально - экономически дегIадахкара планий проекташ оттаеш укх лохехьара гIулакхаш де:

— юрташка культура учреждене ш хьалъяра, юрташкара культурни комплексаш хьеяра, юрташкарча клубий массови библиотекай киноустановкай материальни база чIоагIъяра «культура» отрасле гIолла республикашта хьожаеча средствай чотах эггара хьалхарча аргIанна капитальни вложенеш къоастае;

— СССР культура Министерства, клубни учреждений, массови библиотекай, культура районни ЦIеной, кинематографена йолча СССР Министрий Совета Пачхалкхен киноустановкай система сеть дIахо дегIайоалаелга Iалашде. Цар хьачулуча предложенешка хьежжа профсоюзни организацей колхозий юрташкарча клубни учреждений, массови библиотекай, киноустановкай сеть а иштта дегIайоалаелга икъедахьа;

— пачхьалкхен юртбоахама предприятешка дIахо а клубаш хьалъелга чакхдакхьа;

— юрташка хьалхагIа хьалъйолаь культурни - сердалон учреждений объекташ иттлагIча пятилетка хьалъяьхара де деза гIулакхаш де.

(Йистедоалар 3-ча оагIо тIа).

ХАЛКЪА ЯЗДАРХО (ПОЭТ) ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай советски литература дегIадоаладеча, дикка идейни художественни произведенеш яьккхолача дика хIамаш вараргIуваларахи республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацараи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика халкъа яздархо (поэт) яха сийлен цIи лойла:

Айдамиров Абузар Абдулхакимовича — яздархочоа, СССР яздархой Союза члена.

Ахматова Раиса Солтмурадовнана — поэтессана, НГIАССР яздархой Союза правлене председателa.

Боков Хаме Альмада — яздархочоа, СССР яздархой Союза члена.

Яндиев Хамарзий Джамалдина — поэта, СССР яздархой Союза члена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу. 24 ноябрь.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ЯдкхаллагIа хержача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета ворхIалгIа сесси 1977 шера 27 декабре гор. Грозне гулье.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу. 24 ноябрь.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СЕМИНАР

КПСС обкома политдешара ЦIагIа болх баь яьлар коммунистически къахьегама школай пропагандистий шин дийнахьара семинар.

Семинаре Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарца дувзаденна КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Советои РСФСР Лакхехьарча Советои цхьана яьча торжественни заседане нов. Л. И. Брежнева яь «Сийлахь-боккха Октябри адамлен прогресса» яха доклад Iоман. Царна хетаза лекцеш йийшар. Цар вукх тайпара ар «Сийлахь - боккха Октябрь дуьнен халкъан хьолехь», патриотически гIулакх», «Социалистически вахаре дьяхап: цун чулоацами белггалара принципаши», «Коммунистически къахьегама школашка Iомабара толашагIйола формаш», «Устни пропаганда еча педагогикай психологеи лоархIам».

Семинара доакъашхошта хьалхашка къамаьлаш дир М. М. Беляева — Грозненски мехкадьтта института доцента, исторически Iилмай кандидата, И. Т. Сенченков — «Грознефтьоргсинтез» объединени дешара - курсови комбината директора, педагогически Iилмай кандидатана, И. И. Котельникова — Нохч - ГIалгIай пачхьалкхан университета доцента, исторически Iилмай кандидата.

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГӀИШЛОНХО ЯХА СИЙЛЕН ЦӀИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

ГӀишлошъеча дукхача шерашка а беркате а болх барахи общественни вахаре жигаре дакъа лацарахи Нохч-ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни гӀишлонхо яха сийлен цӀи лойла:

Домбаев Хасмагомета — «Грознефтехимремстрой» треста № 3 йолча ремонтно-гӀишлойий специализированни управлене лаьтта оахкача-бетонщикий бригадира.

Сигаев Николай Ивановича — «Грознефть» объединене гӀишлой-монтажни управлене слесара-монтажника.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу, 21 ноябрь.

●

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭКОНОМИСТ ЯХА СИЙЛЕН ЦӀИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика экономика дегӀайоалаеча доккхий гӀалаш вараргӀдуларах Нохч-ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни экономист яха сийлен цӀи лойла:

Голещихин Петр Ивановича — Нохч-ГӀалгӀай АССР финансий министра заместитела.

Межиев Шамсудин Абдурахмановича — Госбанка Нохч-ГӀалгӀай республикански контора управляюще заместитела.

Уланова Клавдия Михайловнина — Нохч-ГӀалгӀай АССР статуправлене начальника заместитела.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1977 шера, 14 ноябрь.

БАРТ БОЛЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Вай республика халкъа боахама цхьаккха участок кораӀоагӀаргьяц дукхаза къамех нах къахьегаш боацаш. Церех цаӀ я Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене пхолагӀча пассажирски автотранспортни предприяте коллектив а. Цхьа дезал санна барттайна, шоайла тӀера, безаме, Ӏимерза болаш укказа хьинаре къахьегаш ба дийтта къамих бола нах. Уж ба эрсий, нохчий, гӀалгӀай, эрмалой, украинцаш, иштта кхыбараш. Тайп-тайпарча къамех бола нах тӀабоашаш нагахьа автобус яц укказа. Цхьан наьас баь вежарий санна шоайла уж барта лелараха денгара денга дикагӀа хул цар доаха къахьегама толамаш. Иштташарех цаӀ я Вельский Федори Цатурян Григорийи тӀавола экипаж. Нагахьа бутт баӀац уж тӀабола автобус 25—30-зза заказагӀа балха ара ца йоалаш. Иштташарех лоархӀаш я эрсе Дорошенко Виталийи нохчо Магомадов Вахен, гӀалгӀа Саутиев Ахьмади нохчо Эскаев Ӏумари тӀавола экипажаш.

Уж санна бараш кхы дукха а ба предприяте. Иштта бартцхьоагӀо йолча коллективе тоаргдоаца гӀулакхаш леладе баьннараштa сиха никъ бехк, уж бакъахьарча новкъа бахара шоай низ кхоачар ду. Цхьа-шин шу хьалха каст-каста къахьегамеа производственни дисциплина телхаш бар укказ водителаш Власюк Сергей, Сомов Владимир, Стрижов Александр. Бригада, профсоюза цехови комитете дийцар из гӀулакх, цкъа санна масселхаза бехк баькхар, це деза хьехар дир. Цох хӀама хиланзар. Болхлой юкъарча собране харцахьарча наькъа тӀа баьннараштa цӀенхаштта бехк а беш, уж санна бараш шоашта юкъе мегаргбоацилга дӀехайташ къамаьлаш дир. Шоаш лелабу никъ чакхбаргбоацилга хайнача цар дош делар уж санна дола гӀулакхаш шоай карагӀа кхы ца дуаийта. ХӀанз предприяте дикагӀбола производственникаш лоархӀаш ба уж. Нагахьа санна бартцхьоагӀо йолча коллективо шин ханнахьа из даь деларе цу харцахьарча наькъа тӀа гӀолла гаьна бала а коллективах уж къаста а тарлора.

Предприяте коллектив бартцхьоагӀо болаш хиларах дукха масалаш доаладе йиш я. Дукха ха йоацаш водителга Сержантов Сергейга якар предприятера инженер-экономист йола Женя. Верояташ я цхьа барт болаш вӀашагӀа кхийтта комсомольски свадьба йир цунах. Нагахьа шоай коллективера моллагӀвола болхло цамогаш хинна хоттиг ниесъелча цунна эшачунца хьожа сиха оарцагӀовала водителаш, къыбоала болхлой. Дукха ха йоацаш халача лазарах ала могаш хилар Масаев Демил. Декха хӀама латтаца ьнна цунна тӀехьа лаьттар болхлой. Лазара хӀамига из тоалашагӀа махкаллингехье цунна них боадаш луш йола санатори путевка а йийца из волча бахар уж, эшаш дола гӀо-новкъостал дир.

Каст-каста вӀашагӀа а кхийтте кино, цирке, театре, филармоне бахе салоӀаш хул уж. Цу гӀулакхаша предприяте болхлой гарга оз, шоайла дикагӀа боазийт. Укх шера экскурсе баха салоӀаш хилар уж Каспийски форда тӀа, Пятигорске, Гуржегӏа, вай республикеcа хоаача моттигашка, кхычахьа.

Ледаю алийта формина телаю йоь ца укказа болхлошта юкъе йоржар.

Коллектив барт болаш хилийтара, болхлошта юкъера доттагӀал чӀоагӀлара дукха балхаш ду укказа общественни организацеша. ДоттагӀлен сайреаш хул, водителашта юкъера доттагӀал, вошал чӀоагӀлара четаль беседаш ю, лекцеш еш. Цудухьа денгара денга чӀоагӀлу церна юкъера доттагӀали вошали.

БартцхьоагӀо хиларо низ тел № 5 йолча пассажирски автотранспортни предприяте коллективана доахаш дола къахьегама толамаш тӀа-тӀа дикагӀа хилийта. Пассажираш дӀа-юха бигара итт бетта план дикка тӀехкхоачаш а я. Планал совгӀа дӀа-хьа бигар 530 эзар совгӀа саг пассажираш. Иштта, толамца кхоачашдир заказчикаша-гӀишлонхоша, мехкаьттахоша даь заказаш а. Валовя пайда бара паччахьалкхен план а тӀехиховчашъяй предприяте коллективо.

В. КОСТОЕВ.

ЙОККХИЙ БОКЪОНАШ ЕННАЙ ТХОНА

(«Лермонтовский» совхоза нефтайни организаце агитатора А. А. Янурсаева яь беседа)

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боагӀара накъабахар дукха леладьяча яхье башка-дике толамаш даьхад цу совхоза шоллагӀча отделенеча хьайбаш леладераша. 10 бетта кхоачашъяй цар паччахьалкхенга шура йоахкара шера план а. Укх шера хӀара кхоабача Ӏатта лоархӀаш 2250 килограмм шура якха дола денйаа доаркаш, планагӀа еккха лаьрхӀача 1900 килограммаш меттел. ТӀехдика къахьег доахан кхоебараша, Ӏаьсий кхоебараш — дукхаха къамех латтача барт тайна ерригача коллективо.

Агитатора А. А. Янурсаева еча аргӀанарча беседа красни уголоке гулбелар фермера хьайбаш лелалераш. Из ва опытни идеологически болхло. ДиъзагӀа шу да по ферме болш бу а из агитатор воал а. Цун инициативагӀа, юкъарчаа доацаш ца дакъа а лоацаш, кийчъбай фермера красни уголок. ДӀачувоаллача хана бӀаре тӀаотт хьалтеха доаллачи плаката — «Юбилейни шера — хьинаре къахьегам!» Октябра 60 шу дуза да хьатӀеоттача хана укказа а корпусаш тӀа а гучдаьлар хьайбаш леладераш Ӏай а тӀехьа шуре дукхагӀа яхаран доаланне дул тӀадеттадалийтаран, къахьегаме доахача толамашца бӀарча шу белгалдаккхар дукха шоай деррига низаш тӀадахийтара тӀахьехам дола лоацигам. Уж тӀахьехамаш кхоачашдеш ба хӀанз совхоза беррига къахьегамхой. СССР керда Конституца тӀаэцаро, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар деладаро боккхача чуловцамца хьалдилар цар вахар, кердача толамашца Даьхе гӀалайнга догъоттийтар.

— Талхира вай беседа, — дӀаволавелар агитатор. — Конституце ворхӀагӀча керта хьакъехьа хургья — «СССР гражданий керттера бокъонаш, парӀатонаш, декхараш». Из тетттара шийй каннахьа и дукха ха йоацаш КПСС Центральни Комитета, ССР Союза Лаккхехьарча Совета, РСФСР Лаккхехьарча Совета торжественни заседани хинна хиларах. Массане а уйла чӀоагӀа тӀаззар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева ьыча доклад.

— Цу докладо, — беседана юкъейоагӀа доярка Зара Шоаипова, — сона, масала, вай Даьхенах, Коммунистически партех доккхал дайташ йола уйла лег чу йоссайнр.

Агитатор: Вайна массанена а хетаф ла Зарас ахар. Цудухьа ала деза вай парти советски наькъа еш йола йоахкъ Л. И. Брежнева доклада тӀа цӀаькха а белгальяккха хилар. «Кердача Конституце — белгалдаьккхар Леонид Ильича, — цӀаькха а бакъдир вай мехка тулзаш йола ерригa эргашаш, деррига хувцамаш агӀара хьаьча дӀара сага бокъонаа адамий хила доагӀаш дола вахара тьалаш хилийтара тӀедерзадаь хилар. Цо цӀаькха а дог тешадеш хьахьекхар, нарӀагӀато, сага бокъонаш, демократи, социальни кибехо ялача дешай маӀан социализма хьалашаа мара бокъонца болча чулоацамца хьалдузаш ца ялара. Бокъонца бакъ долча, хорта болаш долча цу декъаша кхы дикагӀа бе йоаш йоаш мах бу Керттера Закона тӀа хьахьекхача, вайна карагӀдьяннараша.

Агитатора ма-дарра дувц СССР Конституце сага дувц шеррича бокъонех, хьадда масалаш а кхувлаш хьалыонех уж бокъонаш иштта чакхйоахаш я.

Агитатор: тоаепнача социалистически обществе дах вай, цудухьа ахьацнеа а хетац цӀаькха болх боацаш, къахьега бокъо йоацаш вусаргва-кх со аьнна.

ЧубагӀевар ва: Из бакъда болх-м вайнга шортта ба, массе тайнара. Хьайна беззар хьахарже.

Агитатор: Хьайна йовзарген езарген хьежа профессе харжа я бокъо лу Конституце. Цу цхьан хана дола хӀама лу сага къахьегам аттача баккара, песарж дакхе йоаш из хилийтара. Цукха дола масал — дукха ла йоацаш совхозе болх бе йолоенна 800 Ӏатта лаьрхӀа хьайбаш леладу комплекс.

— Леонид Ильича аьнна: «бокъонца адамий хила доагӀаш дола хьалаш» тулийт вай сага воай паччахьалкхене, — къамаьла юкъевоагӀа совхоза керттера зоотехник Хатаев Лаьча. — Аз керда хӀама лупцаргда шоана Кастта вайа цхьаберех доаркаш операторш хургба. Дукха ха йоацаш йолх бе йолдеяннай беттача 800 Ӏатта лаьрхӀа хьайбаш леладу комплекс.

— Из тхона хоош да, — оал чубагӀавар. — Из фу комплекс а дуца Ӏа тхона.

— Комплексера хала мел долa балхаш механизаци яь да, — йоах Лаьчас. — ХӀанз цхьан доярко лелабу 25 етт. ХӀаьта комплексе берригаш а 10 доаркен ужмал скотникаши мара хургбац. ХӀаьта шуша шодилга чу мара бӀаргагургьяц доаркаша шура. Из Ӏаттагара хьайоаккхашехьа а холодильни пехе гӀоргья.

— Дукха мах бедабий шу комплексага? — яхаш хетт чубагӀараша.

— Миллион сом совгӀа. Вай паччахьалкхено цхьаккха хӀама кхо мича ду советски саго овсаре къахьегара, дега салоӀам бащ из хилийтара. Из да-кх «бокъонца адамий хила доагӀаш дола вахара хьалаш» хилийтар а.

— Бакъ ма дий аз-м, хӀара сага къахьега бокъо я вай мехка, — къамаьла юкъевоагӀа агитатор. — Из да вай дахача социалистически паччахьалкхенна карагӀдаьннa сийлахь доккха хӀама.

— 26 шу да хьайбай боахаме аз болх бу, — йоах хьайбаш леладеча цхьоалагӀча класса мастера Дебирова Зурас. — Сай балха со раьза я. Цхьабакъда са дукха безам ба сайна лаьла болх беча, къахьегама чӀоагӀа тӀера волча сага хьакъехьа. Из я Хачукаева Зулпа. Цо 15 октябре кхоачашдаьй шийй шера декхараш, хӀанз хьатӀахулача шера февраля чотах болх беш я из. ХӀаьта массехк шу хьалхагӀа Зулпас шийй йоӀ Азман йоалайир ферме балха. Къонача доаркаш эгтара тӀехьайиса дола хама группа елар. ЧӀоагӀа безам тӀабаха дӀаболабир йоӀо болх. ХӀанз ферме дикагӀчарех цаӀ я цун группа. Вахарера шийй моттиг кораяьй сага.

Агитатор: Вай Азман а я я лерттӀа саг. Цун вахаро хьахьекх профессе хьахаржара бокъо. ХӀанз комплексе операторалла болх бе хара а Ленина, Цеча Байоахха, «Знак Почета» яха орденаш, медалаш грамоташ еша Ӏаьсий лелалер Арсенова Арубика санна наха лоархӀаши сий дешашй йола саг а хинна дӀаоттара а кхоачам балла образовани а я хӀанз Азмана.

— Вай Советски мехка мара дац иштта къахьегача сага сий, — йоах агитатора дӀахо. — Цхьабакъда кердача Конституце тӀа чӀоагӀдаьча, вайна карагӀдайннача терригача хӀамашца хӀара советски саг декхарийла лу ше хьалержа, общества пайдана беш бола болх цӀена чакхбаккха, къахьегама дисциплина чӀоагӀа лелае, Советски паччахьалкхен хьашташ лорае.

Мадаева Нина: Уж декхараш кхеталеш да. Вай болх дикагӀа бой — вай паччахьалкхе йӀаьхагӀа хургья, хӀаьта, долче, вай а дикагӀа дахаргда.

Агитатор: Бакъ дув хьо, Нина. Вай дехкар — хьайбай продуктивность лакхъяр, шура дукхагӀа яар. Вайна массанена а хетар оал мотт сона айса, нагахьа санна из декхар вай толаме кхоачашдергда эала, Доахана Ӏан кийчо дика яьй. доахан чудоахкаду отараш, Ӏаьсий чудоахкаду моттигаш тоаяьй, кхоачам хилал доакъар кийчдаьй. Вай фермера нах балха тӀера, барттайна нах ба. Цудухьа мел яха кьалаш да вай къахьегама керда толамаш дахара.

Беседа дӀаязъяьй — **Е. КАРПОВА.**

СУРТА ТӀА: фермерча красни уголоке каст-каста боагӀа доаркаш Мадаева Нина, Ибрагимова Берлант, учетчица Гучигова Залпа.

Яхье хьалхалаттар

Механо-сборочна цех Грозненски «Автоспецоборудование» яхача заводе йоахкагӀчарех цаӀ я. Цу цеха шакфовщик волаш Кравец Аркадий Матвеевича болх бу йурийтта шу да. Цу шерашка йоахка опыт Ӏоазьяй йо, лакхьяй шийй говзал. Цудухьа Аркадий Матвеевича вӀаштӀехьдоал ше хьаеча продукце дикал лакхача боараме хилийта, цар дукхад совъьякха 170 — 180 процент — иштта я цун дӀйнахьара норма. ХӀанз новкъост Кравец болх беш ва 1979 шера апрель бетта чотах.

Аркадий Матвеевича шийй профессе мел чӀоагӀа еза, из цунна мел салоӀам беш я, цул хьинар мел доккха да гойт укх масало. Цехе дукха ба шоай декхараш дика кхоачашду, шоай гӀулакхе бокъонца бола говзанчаш. ХӀаьта царел а гӀех ва из Аркадий Матвеевича Ӏунал деш, цо болх беш массехк станок я цехе. Цун мара вӀаштӀехьдаланц из ю.

...Шийй тайпара хоза, бӀарг тӀаоттадаш а по кийчъяь оатхадаш. Иштта цул хӀара сиекагӀа, хӀара бетта... Цхьа пятилетка йитаяц новкъоста Кравец Аркадий Матвеевича ханал хьалха кхоачаш ца еш. ИттлагӀа яр а дикъ шера чакхьяккха дош денад цо. Цун гӀулакхаш дика довзача кулгалхоша я новкъостиша а йоах: «Тхо тешшу дехкарех толамца доархӀавергва Матвеевич».

Эггара хьалха заводе болх беа дӀаволавелча деш коллективе цу дукха везаргвоала дика гӀулакхаш довзкаш болхлошна хаден леладеш, Ӏимерза волаш хьавоагӀа коммунист Кравец Аркадий Матвеевич.

Коммунист хиларах тарра завода юкъарча вахаре а доккха дакъа лоац цо. Ерриг коийттагӀа шу да Аркадий Матвеевич профсоюза цеховой комитета председатель вола. Из общественни гӀулакх дика довзаш, даим болхлошта вӀашйоа шийтара гӀо-новкъостал деш, шийна тӀадилла моллагӀа гӀулакх тешаме кхоачашдеш ва.

Къаьстта йоккха терко ю цо цехе социалистически яхь шерагӀа йоаржвара а цуна кулгалдолта тоазара а.

— Тха заводе балха венача хана дезз тӀехдика къахьегамхо, новкъост, общественник волаш хьавоагӀа Аркадий Матвеевич, — дувц цеха начальника Баклин Владимир Анатольевича. Цхьа хӀама дитац цо, из пайда боацаш ла аьнна хета а, теркал ца деш. Къолечар дика кьехача ва из. Кхы дӀахьакха а за Аркадий Матвеевичах ала доагӀаш. Завода дружинникий штаба командира заместитель ва Кравец. Цу дакъе шийй декхараш дика кхоачашдарах Нохч-ГӀалгӀайчен чурча гӀулакхий министерства маьле совгӀат деннад цунна. Иштта шийна хьалхашка латта моллагӀа декхараш сийленца кхоачашдеш хьавоагӀа Кравец Аркадий Матвеевич. ХӀаьта из баьхьа долаш «Знак Почета» яхача орденаца, Ленински юбилейни медалаца белгалдаьккхав из.

О. ШАДИЕВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Юбилейни шу толаме чакхдоаккхаргда» яхача девизагӀа шерра социалистически яхь йоаржаьй Н. Анисимова цӀерагӀча Новогрозненски мехкаьтта чамхдоахкача завода цехий, установкий коллективаша. Яхьо кердача толамашка икува уж. Белгалбьяьнни дика къахьегаш ба Синельников Владимир Сергеевича кулгалдеча № 21-1 йолча установкан Кузнецов Юрий Михайлович керте латтача № 43-3 йолча установкан технологаш. Пятилетка хьалхарча шин шера задани 9—11 ноябре кхоачаш а я, хӀаннехьа ІӀадоагӀача шера чотах итташ эзараш сомий махка мехкаьтта продукци арахийцай цар.

Завода цехашта юкъе ьржача социалистически яхье хьалхалаттачарех цаӀ я Румянцев Петр Ивановича кулгалдеча кхоалагӀча цеха коллектив. ХӀанз декабрь бетта тӀехьарча календарагӀа мехкаьтта арахецаш я из.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ИРАЗ ДАХЬА ЗАКОН

ГЕОЛОГ ТАМАРА

Чернигоски машиныжха уралерча машиныхьа болхлочун Дейнеко Ивана дезале тамаш яхар, цар йоӀо, Тамарас, итт класс яккха керда аттестат хьа а яйна. Грозненска мехкаьтта института приемни комиссега геологически факультета деша отта экзаменаш шийгара дӀавиежа дехаш заявлении цунна тӀехьадоагӀа документаш дӀадахьийтад ьзыне шоашта техача. Ивана дезале шоай тьешт дола вахара никъ харжа «мукъа дитадар» бераш.

Экзаменашта тӀеэхаӀ жол дера йийй заявлентна. Дикаа дӀаеша чакхьаьлар уж. Иштта геофизика студентка а хиина тӀаэттар гаьнарча Украиннера йоӀ.

Дешара хьалхара шу чакхдаьлча, ахкан каникулех шоай гороне Чернигове яха, гаргарча нахаха доттагӀеха бӀарс тоха лаьрхӀа яр йоӀ. Цхьабакъда 1941 шера 22 июне, хӀиранайнаьха дега хала кхаъ хезар — тӀом хьа ца тьунш, тийшача балхах вай Даьхен тезача доазонел чухь ьынайр гитлеровски полчацаш.

Вахар хувцадалар. ЦӀаьаш шоай учебникаш а дадийта фронте бахар, юхебисарий шедали мозаш ца къонсаш деша, оконаш яха, сайрийнеи мукъача хенешкан госпитале балача човаш хиннача бӀухошта юхебагӀа, дорьа фу мл хьежа, салоӀам беш художественни самодеятельноста концерташ уттаде дахар. «Халадар, хинна дале а, бӀукъожабецар къонахой комсомольски деналои, дола хӀама ле кхоадора», — яхаш шийна дагадоагӀараш дувц Тамара Ивановна Иминская — «Ставрогрознефть» яхача гази мехкаьтте доахача управлена № 3 йолча районни инженерно-технологически служба йоккхагӀйолча геолого 1946 шера горни инженера диплом ше хьабе делачуа тӀеэхагӀа «Грознефть» яхача объединене мехкаьтта промысленашка болх а баь, 1950 шера дена хӀана ше йола моттиг ца хувцаш хьайоагӀа Тамара Ивановна.

1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара Керттера доставашка аьнна ма-дий: «Мехкаьтта промышленносте хьалонгиха мехкаьтта 1980 шера, газови конденсат а тӀехьа 620 — 640 миллион тонна дӀакхоачаде. Ӏаламерча мехкаьтта ресурсех пайда дикагӀа эц, тӀозвашкара мехкаьтта алсамагӀа даха, кӀоаргагӀара мехкаьтта дахара техникаш а опытно-промышленни балхаш а де».

Геолога дектар да хӀара къаьст-къаьстача скважине ниисагӀа йоала технологически режим оттаяр. ХӀара скважина чура кхачал хьаьхоаттаара тӀаьхожам доаттабар, хӀара скважина цӀена доаттаярга хьежар. ХӀара скважина чура кхачал дукхагӀа хьалйоаргдойла наькъаш даха ла деза. Цу деррига а гӀулакха — алхаш техническа оагӀув. Цуа совгӀа служба геолог декарийла вз СССР кердача Конституце 18 статья тӀа дӀаялдаь латтар кхоачаше а. Цу тӀа йоах: «ХӀанзарча а хаьтӀахургдолча а новкалий гӀулакхах лаьттен цуш чепаш лоранарч Ӏалмаш наькъаца, мамотта дикагӀа цареш пайда эдаран, фоа хийи цӀена лоаттадара, Ӏаламаш беркат кхы тӀа а алсамдахаран сага гоналъара Ӏалам тоадаран де мел дезар деш да СССР-е». Из долла хӀама службе 32 шера болх баьча йоккхагӀа йолча геолога Тамара Ивановна Иминский вӀаш тӀе датт.

Геологически хьалаш ноалтаве доллашехьа Служба-3 коллективо дахха цхьан август бетта мехкаьтта чаккдоахарашта дӀадахьийтах 30 эзар тонн гаргга «Ӏаьржа дошуа» цу дакъе ІӀанал совгӀа — 900 тонн. Цу гӀулакхе лоархӀаман дешар тӀахьожам доаттабаш 40 геолого-технически мероприяти чекхъьяккхай йоккхагӀйолча геолога Тамара Ивановна Иминская. Иштта толамаш доадаш чакхбаьнаб итт бутт а. Цхьабакъда 1952 шера дезз коммуниста сий дола цӀи йиз лелаеш хьийзагӀача Тамара Ивановнас цунах а кхочамбац. Цо кхы а кхоачашду хадданза тӀаалттен цкъара тӀадехкен партийни декхараш. Из я служба женсовета председатель, управлене экономика лардаш Ӏомаеча семинарски группа кулгалхо. Юкъьнна балла хьехам Тамара Ивановнийгара ийца Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача производственни объединене хӀанз керттера инженер вола Р. М. Хачатуров, Тюмене болх беш вола Гончаров Анатолий, мехкаьтта дахара хьайола специалисташ, республикера цуя довзонел эраьхьереи партийни болхлой.

Тамара Ивановна дика политинформатор я — ше еча беседашкен лещеаашен служберa мехкаьттахой оарцагӀдоаь цо мехкаьтта дахара план зайна хьадда кхоачашьяра. «Ставрогрознефть» управлене служба мехкаьтта доахараша юбилейни шера алхха 10 бетта планал совгӀа 69,2 эзар тонн мехкаьтта дахнхал, хӀаьта шу чакхдоалац планал совгӀа 90,2 эзар тонн доахкхаргда аьнна дош денад цоо. Цунна къахьегама дакъа доалл № 3 йолча служба йоккхагӀйолча геолога Тамара Ивановна Иминская а.

Социалистически яхь шерра дегӀаеяй служба. «ХӀара балха денна — дикала Знак!» яхаш девиз а йолаш болх беш ва укказа хӀаравар. Массане я раьза хинна хьалахьаб укказа «ТӀехьасеа предприятеш хургйоацаш болх бе» яха ростовчаний болам а.

Хьинар за кхоаш къахьегарах дукха совгӀаташ тийнад Тамара Ивановнас, цу дакъе — В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхаш «За доблестный труд» яха юбилейни медаль. Цо сий деш дилаю коммунистически къахьегама ударника цӀи, «РИТС-3 сийлахьа ветеран», «Социалистически яхь отличник» я из.

РИТС-3 мехкаьтта доахараша, дерригача вай советски халкъо а санна, раьза хинна хьал а ляьцар, къоабалдеш тӀа а яйцар КПСС ЦК Октябрьски (1977 ш.) Пленума решенеш, новкъоста Л. И. Брежнева дига яь доклад, бухсонаш коммунистически идеалаш котъаргйолгах чӀоагӀа дог тешалеш, советски наьха хьал-торо тоаяра, Даьхен хӀама дӀахо яйлира, лаьттан тӀа машар Ӏалашбара йоакхо еш йола СССР керда Конституци. ЧӀоагӀа догал гӀоадьнна тӀайнйар цар СССР Лаккхехьарча Совета ворхӀагӀча сесси решенеш.

Шоай традиционни цӀейна дикача хьокхвамашца — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна планал совгӀа 2375 тонн мехкаьтта а дахькха — накъабахар служба болхлой.

А. ТИЩЕНКО.

Советски Ӏаьдал латтача шерашка Даьльни Востоке эггара чӀоагӀагӀа промышленни дегӀаена регион а хинна дӀаэттий Приморски край. Цун территоре тӀа дукхха коравьй тайп-тайпара оахкалаш доахка моттигаш. Цига болх беш я йоккхий горнодобывающий пайдане оахкалаш чакхйоахеш предприятеш, гӀишлон индустре заводаш. Халкъа боахама дӀахьнай тоххамаш даь яьнна оахкалаш доахка 40 моттиг.

Итташ геологически поисковой партеш я юбилейни шера Сихотэ-Алина лоамашка, уссурийски тайге болх беш, Японски форда йистера шельф тохкаш. Болх беш я геологически эксплуатационни транспортни немай бӀарча флотили, хьа тӀа за лела буровойш. Ӏилмахоша ахкач укказа йолаш я оалво, гӀишлош ера яха гӀум, титано-магнетитан оахкалаш.

СУРТА ТӀА: «Ильменит» ахача геологий экспедиционни кема тӀара ІойоакхХаш латт хи кӀал болх беш йола снаряд.

Н. МУРАВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Хьаккхеллад Октябро

НАЦИОНАЛИЗАЦИ ЯРА НАЬКЪАГӀА

Кхоазткъа шу хьалха, 1917 шера 27 ноябре, къонача Советски Республике тӀайдар болхлой тӀахьожамах йола положени. Сенна эшаш яр из? Болхлой тӀахьожама организаца шоашта хьалхашта фу декхараш оттадьяр?

Моцал, къел, бохабаь боахам — из дар Октябрьски социалистически революци хиначул тӀехьагӀа паччахьа Россетара Советски Ӏаьдалга кхаьчар. Цул совгӀа, Ӏаьдал бе дерлача болхлой класса керла общество кьалъяра а производствана доал дара а эшаш йола опыт яцар. Заводаш фабрикаш кердача строяна ювстагӀал долча эрсийн кхача мехкашкарчем капиталистий кара яр. Экономически саботажа политикана лаьайора цар: предприятеш дӀакъувлар, производство кӀезигйора. Тайп-тайпара бахьанаш а доахаш дефицитни товараш мехкара дӀадерза, валюта бахар е гӀертар доазол дехьара фирмаш.

Фу де дезар цу тайпара этта хьале? Предприятешта конфискаци е яхаш предложенеш телар. Цхьабакъда, «паччахьалкхен Ӏаьдал харара ца далийта могаргдий большевикашта?» яхача балха тӀа В. И. Ленина язьнора: «Аьхха конфискаци ярах хӀама дулургдац. хӀача аьнча цох ялла организаце, хӀама нийса дӀа-юха декъара учета элемент». (В. И. Ленин, ПСС, т. 34, оагӀув 309). Цул совгӀа, боацаш бар предпринимателашта керте отта могаргдола нах: дукха къаьна технически специалисташ мехкара дӀабахабар, хӀаьта юхебисарех дукхагӀбараш Советски Ӏаьдал гоама волаш бар.

Кхетилеш ма-хиллара, цу хана предпринимателаш шоай доалахьен бокъонех бахар кӀал кӀийле йоацаш цар. Цхьабакъда, цу доалахьенах халкъа зе дара а доацаш цун хьашташ кхоачашдара пайда эзара тӀа керзадаь гӀулакхаш чакхдаха дезар. В. И. Ленина белгала мадаххара, эшаш бар производствен хьалдаьр дӀа-юха декъарая деррига халкъа, деррига чулоацаш бола тӀахьожам.

Цу тайпарча тӀахьожама дерхӀараши декхараши белгалдаьдар Октябрьски революци хилалехьа массехк бутт хьалха — 1917 шера июле-августе большевикий парте VI съезде. Съездо дӀадийхар бокъонца бола болхлой тӀахьожам оттабелга. Цун организацешта юкъебаха безаш бар ерригача коллективо хержача болхлой депутатий Советий, профессиональни союзий, фабрично-заводской комитетий, хӀаьта иштта технически персонала вакалаш. Болхлой тӀахьожам боаккхаш-боаккхаш производствана доал дара бакъха лелоаӀар.

Хьалхарча юхьигах чакхдоахача гӀулакхе не лерхӀаш хинар фуд аьлча, из дар коммерчески къайле хулга дӀадаккхар, торговий, промышленникий, банкирий финансови, документаш тӀахьожам доаттабара хьаделлар. Уж хьуладарах уголовни бехктоккхане озар. КъайлагӀарча а гуччахьарча а локауташка къовсам лоаттабара болхлой депутатий Советаша, профсоюзаша, центральни фабрично-заводской комитеташа мукъа ца белча заводаши фабрикаши дӀакъуйла е производство кӀезигъе а предпринимателашта бокъо ца лу закон тӀаэна лерхӀар.

Россе болхлой классо революци а яьлехьа тӀахьожам оттабе гӀертаи капиталисташта къовсам лоаттабьаб, бакьда, Ӏаьдал ше бе кхаьчача мара цох хӀама хиланзар. Цу даькъе бокха лоархӀам болаш хилар 1917 шера 27 ноябре Ерригроссийски Центральни Исполнительни Комитето болхлой тӀахьожамах тӀайнна положени. Цу тӀа къаьгга белгалдаьдар тӀахьожамо де дезараш — халкъа боахама планагӀа доал лелга.

ТӀахьожам чакхбаьккхара промышленни транспортни предприятей, торгови заведеней, банкай болхлошен гӀулакхерча махен хержар фабрично-заводской комитетаи е старостай Советаш. Городашкеи областийкеи болхлой гӀахьожама моттигера Советаш вӀашагӀъеххар. ХӀанзъя тӀехьагӀа тӀахьожам лоаттабора производствана, продукташ, бийла материалаш эдараи йоахкараи, уж лоаттаяра. Цо чулоацар предприятей финансови гӀулакхаш: дӀа-юха мел кхухьийта каькаташ, отчеташ болхлой тӀахьожамэ организаци дӀателар.

Петроградерча Метгалически заводе тӀахьожам юкъебоалабарах ерригача Россена хьокхам хилар. Укказа болхлоша шоай дирекци вӀашагӀъеллар, цо шийна дӀатӀанийцар ахчап, карарча инвентара, материалашта, заказашта, доагора, бедала учет лелаелга.

Специалисташа а тайп-тайпарча соглашательски партеша а хьаллувцадь хиннача предпринимателашаи дира къовсам лоаттабеча хьалашка чакхбоаккхар болхлой тӀахьожам. Из иштта дале а, бакьда, цхьа шу даьлча, 1918 шера гуракхьа мехка ерригача предприятей ахӀанешка яр тӀахьожам чакхбоаккхача хьинаре дакъа лоацаш хинна фабрично-заводской комитеташ. Советски Ӏаьдало болхлошта шерра бокъонаш а луш, предприятей даьшца цхьана паччахьалкхен хьалхашка карна тӀабуллар имущество лорара, нахалдаш болх байтара, дисциплина тоаяра хьалхара бехктохкам.

Къонача республика экономика тоаяра доккха новкъостал дир болхлой тӀахьожамо. Цо гӀо дир капиталистий саботаж йохе. Геттара йоха ца яйташ промышленносте транспорти кӀалхарьякха вӀаштӀехьдалар. Болхлой тӀахьожама организацеш хержар наха чӀоагӀагӀа сий деш а хьинар долаш а бола болхлой. ТӀахьожам лоаттабараш цхьана цар карзерзайора доал дара искусство. Царех дукхахчарех промышленноста национализаци яьча тӀехьагӀа предприятей кулгалхой хилар.

Производстванен хьадаьр дӀа-юха декъаран болхлой тӀахьожам оттабаро йиш хилийтар социализма цхьаькха этап чакхьяккхара — йоккхача промышленноста, транспорта, банкашта, оптови торговлена национализаци яра эша хьал хьахилийта.

Борис ПАСТУХОВ. (АПН)

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

(Йистедоалар. Долалу 1-ча оагIо тIа).

Пхе шера плана тIа белгалдаьча тайпара, 1978—1980 шерашка цу гIулакхашта йоагIийоагIаш йола капитальни вложенеши материальни ресурсаши хьежнелга СССР Госплана тIадиллад.

Колхозашца инициатива клубни гIирсаш делга дIахо дегIадоаладара СССР Госпланои союзни республикай Министрий Советашеи экономически социальной дегIаахара планаш кийчъеча хана йоагIаш йолча материалийн оборудованеи фондаш хьежаергья колхозий, колхозий юкъарча, боахамий совхозий юкъарча, боахамий юкъарча объединеней средствай чотагIа юрташта клубаш хьалъяра.

Юрташка телевизионни вещани шеръяра, телевидене материальни база чIоагIъяра союзни республикай Министрий Советашта мукъа бенаб союзни автономни республикай, краейн областийн бюджетех расходаш доходаш дукхагIа хиларах хьахулеча средствий чотах, царна хьожаяьча пачхьалкхен капитальни вложеней юкъарча боарамаз совгIа юрташка космически бувзама системай приемни телевизионни устройстваш, кIазига ниэ бола ретрансляторащи царна эша соединительни линеши хьалъе а уттве а. Министерствашта, ведомствашта, цхьайолча предприятешта, совхозашта бокъо еннай, хIьата колхозашта могадаьд уж гIиллош шоай чотагIа хьалъелга.

Цунца хьаштдолча министерствашта, ведомствашта, къаьст-къаьстача предприятешта, совхозашта, колхозашта бокъо еннай цу гIулакхашта хьахьежаю пачхьалкхен капитальни вложенеш, шоай средстваш, колхозий, колхозий юкъарча, боахамий юкъарча объединеней средстваш цхьана вIашагIъетта. СССР бувзама Министерствас шийн баланса тIа дIатIатергья хьалъяь яьина космически бувзама системай приемни телевизионни устройстваш, кIезига ниэ бола ретрансляторши царна эша соединительни линеши, царна технически гIулакх делга Iалашдергда, хIьата бувзама средствай промышленноста Министерствас 1978—1980 шерашка дукхагIа яра а хецаргья. СССР бувзама Министерствана шера 700 комплектага кхоачаш дIа а лургья кIезига ниэ бола ретрансляторащ латта космически бувзама системай приемни устройстваш.

СССР министерствашта ведомствашта, союзни республикай Министрий Советашта бокъо еннай типови проектегIа 600 сагал дукхагIа боацаш нах чухоншаш йола клубаши культура ЦIеноши хьалде, хIьата производственни объекташ хьалъяра хьежача капитальни вложеней чотагIа производственни мощносташи керттера фондаши болх бе йолаллийтара заданеш кIезиг е ца еш юрташкарча предприятей кхыйола помещенеш клубашта лаьрхIа кийчъе.

Союзни республикай Министрий Советаша, СССР юрта боахама Министерства, СССР мелиорацеи хий боахамеи Министерства, СССР кхачан промышленноста Министерства, СССР хьунеи хьу такхйоахачаи промышленноста Министерства, СССР Министрий Совета хьун боахама Пачхьалкхен комитето, «Союзсельхозтехника», Центросоюзо, моттигашкарча советски органаша де мел дезар дергда 1978—1980 шерашка шоай доалахьарча юрташкарча клубашта, культура ЦIеношта, библиотекашта, хIьата иштта кино хьахьоккача помещенешта ремонт яра, цига йоагIаш йола порядок яра, уж мел эшача инвентараш, мебелаши, доагорш Iалашъяра.

КПСС ЦК-он СССР Министрий Советои юрташкарча культура учреждеией белха колхозийн совхозийн общественность, учреждеией предприятейн натирхой, дешархой шерагIа юкъеоза безаш хилара теркам тIабехийтаб.

Халкъа Советий районни (городской) исполкомашта бокъо енний колхозаша дехарах а СССР экономически социальной дегIайоалаяра Пачхьалкхен плана тIа белгалбаьча боарамга хьежжа а халкъа депутатий чоттигерча Советий баланса тIа клубни учреждениеш, колхозаша типови проектегIа хьалдаь культура ЦIенохи клубаши дIаийе.

СССР культура Министерство, СССР Министрий Совета кинематографе йола Пачхьалкхен комитет ВЦСПС-аца цхьана декхарийла я стационарни культура учреждениеш йоацача вIамигача юрташка бахача наха цаI йолча планагIа культурни гIулакх дара дIаюта лела технически средстваш — автоклубаш, автобиблиотекаш, кинопередвижкаш дукхагIа хилийта а царех комплексно-пайда эца а, автоклубашеи кинопередвижкашеи болх бера порядкагIа йола положени кийчъе а чIоагIъе а.

Совхозаштеи юртбоахама пачхьалкхен кхыча предприятештеи бокъо еннай культурно-массови белха хьежаеча средствай чотах кхай тIарча станашка, фермашка, хьейбаш кхоабача гаьнна ухкача участкашка хьоккхача кинохи уттадеча концертехи мах тела.

Колхозашта, колхозий юкъарча, боахамий юкъарча объединенешта могадаьд культурно-массови белха лаьрхIача средствах уж белгаляьккха мероприятеш чакхйоахаче пайда эцилга.

СССР культура Министерстве культурно-сердалон учреждений белха координаци ярах из декхагIа вIаштIехьбаккхаран культурни-сердалон белхах йола Еррисоюзни междуведомственни совет вIашагIйоллар (общественни хьисапе) яийса лаьрхIад. СССР культура Министерстве ВЦСПС-аца цхьана 3 бутт баьнлехьа кийчъе а чIоагIъе а из культурни-сердалон белхах йолча Еррисоюзни междуведомственни Советах йола положени.

СССР культура Министерствана гIадиллад моллагIча ведомствана кара уж яле а юрташкарча культурни-сердалон учреждений белха методически кулгалдела Iалашле, уж квалифицированни кадраша чIоагIъяра эшар де, юрташкарча культура учреждений болхлой квалификаци лекхъелга вIаштIехьдаккха, СССР финансий Министерствацеи ВЦСПС-цеи дага а яьина, районни, городской, юртий культура ЦIеноши клубаши культинвентарапа, музыкальни инструменташца, технически средствашца Iалашъяра еча финансови расходий норма оттае.

Союзни республикай Министрий Советаш декхарийла я культура ЦIеноши клубаши, союзни автономни республикай, краяй, областий бешхалонаш теркал а еш, цу боарамашка хьежжа культинвентарапа, музыкальни инструменташца, технически средствашца кийчъяра перечень чIоагIъе.

Юрташкарча культура учреждениешка специалисташ белха чIоагIбалийтар дукхъе тIадиллад:

— СССР Госбанка лакхера е специальни юкъера дешара заведенеш йисте а яьха, юрташкахьарча культурни киносетеи учреждениешка белха хьожабаьча къонача специалисташта боахам вIаштIехьбаккхара дIайийчача кхоалагIча шера денз юкъа такха а доладергдолаш 5 шу хе а йилла 1000 сомага кхачалца кредит телга;

— союзни автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевойи областнойи Советий исполкомашта юрташкахьарча моттигашка бахаши болх беши бола беррига культурно-сердалон болхлойн киномеханикаши чура йоахъеши сердал йолаши йолча квартирашца мах боацаш Iалашбара тIаергаь мероприятеш кийчъелгеи чакхйоахилгеи.

Оттаьаьд, юрташкахьа болх беш а хинна пенсе тIа бахача культурно-сердалон болхлойн киномеханикийн царна бахача цар дезалхойн чура йоахъеши сердал йолеши йола квартираш мах боацаш лелае бокъо хилар, нагахьа санна цу болхлой юрташкахьарча моттигашка болх баь еррига стаж 10 шерал кIезигагIа йоацаш хуле. 1964 шера 20 июле арабаьннача «Колхозий председателаш, специалисташ, механизатораш пачхьалкхено пенсешцеи социальни страхованешцеи Iалашбара хьакъельарча» СССР Министрий Совета сопам тIа оттаьь пачхьалкхен пенсешца Iалашбара, пособеш теларен пачхьалкхен социальни страхованега гIолла кхы тайпа Iалашон гIулакхаш дареи условеш иштта специалисташта а — лакхера е специальни юкъера образовани йолаши шоай специальностагIа колхозий культура учреждениешка болх беши болча колхозий членашта а мегаш я.

Колхозашта могадаьд художественни самодеятельноста коллективай кулгалхой къахьегамах 1976 ш. 24 декабрерча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС сопамга хьежжа мах телга а хIьата иштта цхьа нагахьа йолча хана клубни болхлошеи киномеханикашеи юрташка хьинаре культурно-массови болх барах кхы тIа а царна теза цар окладах 30 процентага кхаччалца мах оттабелга а.

Юрташкарча къахьегамхошта деш дола культурни гIулакхаш тоадар духьа шерве лаьрхIад культура технически средствай производство (автоклубаш, автобиблиотекаш, кинопередвижкаш, клубраш). СССР Госплана тIадиллад СССР экономически социальни дегIайоалаяра шера планеш оттаеча хана цу гIулакха РСФСР Министрий Совета кхы тIа а автопассела, СССР Министрий Совета кинематографе дешешта йолча Пачхьалкхен комитета кинопередвижкашта лаьрхIа автомобилаш а хIьата иштта киномеханикашка юрташкарча стационарни киноустановкашта гIулакх дайтара колясаш йовха мотоциклаш а хьожаелга.

«Союзсельхозтехникана» тIадиллад, СССР культура Министерства, СССР Министрий Совета кинематографе дешешта йолча Пачхьалкхен комитета, ВЦСПС-а моттигерча органаша специализированни автотранспорта меттел пайда эцаш йола грузовойи легковойи автомобилаш (цар узлаши агрегаташи, хIьата иштта автомобилий шассеш а двигателаш а), «Союзсельхозтехнико» тоаеш йолча автомобилий марки номенклатурага хьежжа, тоаергйола гIулакх вIаштIехьдоккхилга.

КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Советом хьахтайкадаьд, союзни республикай Компартей ЦК-аша, парте крайкомашеи обкомашеи, союзни автономни республикай Министрий Советаша, халкъа депутатий краевойи областной Советий исполкомаша, культурни кинои беррига болхлоша юрташка советски социалистически культура дIахо дегIайоалаяран юрташкахьа бахача наха деш дола культурни гIулакхаш тоадаран эь КПСС XXV съезда решенеш толаме кхочашъяра дезза дарлоацар дергдолгах юрташка чакхдоахаш дола беррига массе тайпара культурно-сердалон гIулакхаш сог масса оагIорахьара дегIайоалаяра, цун духовни вахар дIаьлегIа хилийтара, къахьегамхой коммунистически сахетам боккха болаш хьалкхебарча тIадерадергдолгах шоаш дог тийша хилар. Цу дерригача хIамаша дика влияни оргья юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латта политически, экономически, социальни декхараш кхоачашдара а.

КПСС ЦК-ви СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТИ.

Карабулакски газ чакхдохьа производство [illegible] социалистически [illegible] юбилейни шера [illegible] тIайнйа социалистически декха- [illegible]. Цу [illegible] компрессорай машинист Булыков Юрий. Масса за а нийса делаю цо [illegible] ческм режим, цхьа [illegible] хIан-хийтича ю шийн [illegible] норма тIехкоачаш [illegible].

СУРТА ТIА: машинист Ю. Булыков.

Г. ГАПОТЧЕНКО сурт.

Юкъера школа чакх ма-яьккхинехьа Ермоловски ДОК-е белха вера Магомадов Хьусен. Юххьанца тайп-тайпара белхаш деш хилар. ХIана ДОК-е эгара говзагIа вола балдачик волаш къахьегаш ва из. МоллагIа станок тедха моттиг нийсъелча сиха, тоаю цо из. Иштта волча цуй сий ду дукхача болхлоша.

СУРТА ТIА: станочник Хь. Магомадов.

Я. ЦУЕВА сурт.

Ерригача торонех пайда ийбу

«Грознефтеоргсинтез» объединене къахьегамхой массе а советски нах санна дикача хьоакхамаща вакъабаьккхар Октябрьа юбилейна. Керттердар да цар шоай белха ерригача торонех шерра пайда эцаш хилар. Юбилея сийна тIайийца социалистически декхараш цаьрга толамца кхоачашдайтар, лакха политически къахьегамеи бартахьоагIо хилар, коллективашта нийса кулгалдар. ХIьата социалистически яь-м уж укх деношка а дIахоттьаш ба. Объединене заводаша планал совгIа дукхагIа бIаьш соми маькха продукци арахийцай. Ала дезаш да, заводашка хьадоагIаш дола мехкадьтта кIезигделарга ца хьожаш, цар, сеахка укх хана химачунна ийсйича, дукхха а дукхагIа продукци арахийцаьта. Из хьахиннав производства торонех шерра пайда эцаш хиларах. Цу юкъе довгIа бедалаз эшаш йола продукташ дукхагIа хьакъестаяр, оборудованех нийсагIа а шерагIа а пайда эцар, иштта кхы дукхадараш а. ИтталагIа пятилетка караййцачахьа объединене предприятешка керданча техниках 23-нел совгIа задании 70-нел совгIа йокхча организационно-технически мероприятеш шоай белха юкъейихьай, цу гIулакхо пачхьалкхена 4 миллион сом пайда беннаб.

Цу мероприятей масалаш доаладергда вай. В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача заводо кийчъаьь а белха юкъейихьа а я лакха дикал йола кеча парафин хьакъестабу процесс. Цу гIулакхо а дика пайда беннаб, парафин арахецар дикка алсамъяьннав. ХIьата цу предприятешке арахецари бедала ассортамент шерьяри дика вIашIехьаьяьккхад. Цу гIулакхо кокс арахецилга 14 процент алсамдаьккхад.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводера пхьадола масалаш доаладергда вай. Цу завода № 132 йолча цехера оборудовани лоацачача хана мощнегIен дикагIа кийчъявчен оборудоване ца хийцар. Цо йиш хилийтаб мехка халкъбоахама чIоагIа эшаш йола полиэтилеп арахецар 6,6 процент алсамдаккха. Цига кхы дукха мероприятеш чакхъяьлар этилени спиоти арахецар алсамдоаккхаши цар дикал тоешн. Ала дезаш да, цу заводе укх шин пятилеткагIа капитальни гIишлош хьал ца яьлга. Производство эргайолхаш, цуна интенсификаци яро арахеца продукци — 2-зза алсамъяьккхай, хIьата къахьегама оьсарле 2,2-зза лакхъенай.

Объединене предприятешка дукха мероприятеш чакхъяьлай бедал, материалаш, довгор, реагенташ, энергоресурсаш кхом болаш дIавахийтара. Укхаза а яхь торонех шерра пайда эцарца ювзаенна я. Мехкадьтта чакхдоадарашеи химикашеи белха тIа боагIаш бола тIахьожам лелабарах укх пятилетке 22 эзар тони углеводорода бедали, бIаьш тоннаш бензина довгори, 33 миллион совгIа киловатт-сахьат электрически энерги, дукха Iын тайп-тайпара материалаши кхоньа.

Производства йIаьхача торонех боккха пайда ийцаб объединене рационализатораша а. Карара пятилетка йолаелчахь цар шоай белха юкъейихьай 3700 рационализаторски предложении 85 изобретении. Цунах хьахиина пайда 6,4 миллион сом да.

Предприятей белха юкъе дукха мероприятеш йихьай арахеца продукци дикагIа хилийтара. Цудухьа хIана объединене арахецача продукце 20 тайпа пачхьалкхен дикала Знак йолаш а, еррига арахеца продукци лаьрхIача, 36 процент. Из шозза дукхагIа хул мехка ерригача отраслечул. Дукха ха йоацаш пачхьалкхен комиссе тIехдика аттестацега могаьй кхы а йиь мехкадьтта продукт.

Объединене коллективо керда декхараш тIайийцад пятилетка чакхъяьлале дикала Знак йола продукци 45 процентага кхоачве. Шеко яц, объединене къахьегамхоша уж декхараш кхоачашдергхилларах. Цу толамашка уж кхувлар массаза цар кердадараш лехарi производства торонех пайда ийбари да.

Мехкадьтта чакхдоахараштеи мехкадьтта химикаштеи хьалхашка доккхий декхараш латт предприяте техника кердаьккха тоахрча дуваденна. Цу гIулакхха дIададхийта лерхIар 140 миллион гарга сом да.

Производстваш кердаяхарех, царна реконструкци ярех програма чакхъяиккхаро продукци хьаари из дIавахийтара 20 процент алсамдоаккхаргда, хIьата цун дикал а лоархIам болаш лакхъергья.

Объединене предприятешка керда мощносташ хьалъяри уж белха юкъейоалаяри цIаккха а ца хадаш дIахододаш да. Юбилейни шу чакхдалале чIоагIа парафинни хьадара производство хьалъяьккха езаш я.

Н. Анисимова цIерагIча заводе болх бе йолаеннай керда лакха производительность йола каталитически реформинга «ЛЧ» яха установка.

Цу уникальни установка проекта автораш болча «Ленгипронефтехим» института бохкалоша оборудовани кийч а яь из вIашагIъеллар.

Керда мощностащ нарваерзача цIаккха ца хинна хьоккхамаш дахьаз: установка болх бе йолаяллийта 16 ди даьлча боккхонца Iомаль яьлар цун проектни мощность. Цул тIехьа дукха даьхад бедалех мехкадьтта продукташ хьакъестаеча лакха хьокхамаш. Кердача установка коллективо планал совгIа дукха лакха дикал йола бензин арахийцад. Из установка болх бе йолаелчахь дохкоттайоа бензин А-66 доаккхилга сецад. Цхьабакъда эгара доккхагIа доли хувцамаш-м орден лелаеча В. И. Ленина цIерагIча мехкадьтта чакхдоахача заводе хургда. Укхаза хьалъе езаш а моцни электро-обессоливающа атмосферно-вакуумни трубчатка. Из хьалъяра эшаш дола белхаш хьаде холадаьд заводе. Из хьалъяь яьлча мехкадьтта чакхдоахилга прогрессивни экономически лардаш тIа хургда.

А. ЭЧИКОВ.

АХАРХОЧУН КЕРДА ГIОНЧА

Гомельски юртбоахама машиний заводе («Гомсельмаш») арахийцай КСК-100 яха шоаш лела доахьар чуэца хьалдата комбайнаш. Тайп-тайпара доакъараш, цу дьаьже сенаж а баьций хьоар а кийчдеш а керда машинаш. КСК-100 яхача комбайно хьаю доакъара гранулаши брикеташи. Сахьата 30 километр якъ а беш моллагIа хаоттама хьалаш дао аьнна болх бу цу комбайнаша.

— Шин технико-экономически данешка даллача доазол деттьаргрел тIех а КСК-100 яха комбайн, — йоах «Гомсельмаш» завода конструкторски бюро начальника Трофимук Георге. — Хьалхара машинаш хIанз боахамашка болх беш я. Ер шу чакхдаллалехьа тха завода конвейер тIара араяргья цу тайпара 100 комбайн. ДIахо йолача хана хIара шера 20 эзар машина арахеца лерхI оаха.

Игорь ОСИНСКИЙ, АПН корреспондент.

Сага гIулакх деш да Iилма

ТАМАШИЙНА ХIАМА

Укх шера Московски пачхьалкхен университета психологически факультето дIаевнача йиъ дипломах тамашийна историческа документаш да ала мегаш.

Уж дIайийнача Сироткин Сергея, Суворов Александра, Лернер Юре, Корнеева Натальяс бIаргаш дайнача, къорен меттазеча болча наха юкъе дуней тIа эгара хьалха лакхера дешар дайнад.

Из толам мишта баьккхаб дуц укх статье тIа.

Космически боадане санна бах бIаргаш дайнача, къорен меттазен бола нах. Бакъда, хIаьале итташ нах хиннаб космосе, хIьата бIаргаш дайнача, къорен меттазен болча наха гIо де шин сага — американкай Анна Салливани советски педагога Соколянский Иваней нара вIаштIехьдаьннадаш. Цар кхетам бенна Элен Келлери Скороходова Ольгаи тамашийна хIама санна лоархIаш бар.

Из бар проблема къоастаяра баьккхе тайп-тайпара лаи гIа. Царех малагIчо чIоагIагIа чулийтаргья тифлосурдопедагогика? Тахан цу хаттара жоп деннай даьккхад. Соколянске идеяш дIахо дегIа а йоалееш, цун ученика Мещеряков Александра шин хьехархочун эксперимент цIаькха юхаоттаь ца Iеш, из йиазза оттийр.

—БIаргаш дайнарийн къорача наькен проблема хьоастаяр Iалаьмате бокха нравственни, психологически, философски лоархIам болаш хIама да, — йоах Iилман цу карагIдаьначох СССР педагогически Iилмай Академе боккъонца волча члена, профессоро Леонтьев Алексея. — ХIанз из дуццар дац Соколянскеи Мещеряковеи баьча балдо лингвиста а педагога а уйла е дукха факташ аларах. Цун белгало сейах латт вьлча, ца латт деррига хIама долча тайпара зе а цунга хьажа а йиш йолаш из болх чакхбаккхарах.

...Iилмахоша фуннагIа дуэце а наха лов хьаькинар фуд ха. Мишта дусталургда цу вiь сага карагIдаьннар?

> **«ЗIамига волча хана сона моттар валхазарам санна нах а тIъамакша лед, аьнна. ХIанз сона юхе латт саг. Цхьа минута яьлча кулг дIаххеодадича сигала наха сина из воацаш хулар».**
> **Сергей СИРОТКИН.**

БIаргаш дайнача, къорен меттазен волча сага хац дин бийсен якар фуд. Къаметтел наиз якар а фуд хац цуниа. Кхо шу даьлча а 13 шу даьлча а лаьрхIа кхетам ца болча когашпа дIааьхьа хоаргдац цуниа. Физически дегIаахара юкъарча законашка хьежжа автомета лелача вайна тара хIама я дегIайоагIар. Цхьабакъда сага кхы цхьаь цаI санил хороргаш шоана цох йоаллаш. Кхьеттел хIаман уйла е хац, цхьаккха тайна болх бе хац. Из дерригаа дул Эйнштейна, Гете Спиноза бар санна 15 миллиарда клетка йола хьое болладие!

Цу тайпарча беращ гарга мишта гIоргва? Уйла е мишта эшиккаргва из?

> **«Сай керта чу доалаючунга ност-косте лезуг! аз, уйла хьа мишта хул, из мичахьара йоагIа, сота хьаьтта хIама доацаш хьаьоо болх мишта бу ха гIерт со!..»**
> **ИлагIча классе деша эгIача КОРНЕЕВА Натальяй письмо тIара.**

БIаргаш дайнача, къора а меттаза а волча сага дуне дайлу цу чу саг чувьлча. ХIама бIарга ца гучен хIама ца хозачен сагапа вай хьакъхара диалог тайп-тайпарча хIамай меттана мара хила йиш йоацаш яц. Iаг, гата, гIанд, гIаба — из да алфавит. Цу тайпара къамаьл де волаваларо хьагойт доккха хатар эцадаьлга. Цох латтар Соколянскеиеи Мещеряковеи хетачун а доазол декхарча цар коллегашта хетачун а башхалонаш мичаI, Йолаш йолча хIамнех лаьца хIама ца хозачен хIама бIарга ца гучен сагага къамаьл дайтара эшар фуд аьлча, из да уж хIамаш йолаш хилар цуй кхетам чу чIоагIдар.

ДукхагIча дакъе укх тайпара куд из. Педагога чIоагIача бе доалл ниэад деха Iаг бе боалла кIаьдка кулг. Уж шин кулг бера бордашта хьатIадаь. Бакъда, цох ца луш хьатIадаьь — из мишта дер воккхагIвар ва. ХIьата хIаьнк хIама дая безам болаш ва. Массаза а цхьакка хIаман бала боацаш хиннача цо Iаг бата тIа санагIа хьатIаба гIерташ шин кулга наз тIабохайт. Из к эгара хьалха цыкха лоархIаме котало! Цунга хьежаш деноi, кIираш, даьха да Iеш, дукха беттащ а доах...

Мещеряковна детачох, Iаг санна эцаш ба дIакхетацаьна беро ахавега кхоачащ хIана дац аьнпа эцадаьд хIама бIарга ца гари къора хилари. Керттердар да хIаман уйла е бер дIадоладалийтар, кул тIехьагIа Iомадеш, Iомадеш хьаIомадергда кхидарш я.

ХIамай да а хинна уж сенна эцаш я а хайна деьпача беро цар цIерш йоахаргья. Из шолагIча дагIа тIа ваккха — кулгожмалагIа къамаьл де Iомаве — хIанз сел хада дац. Кулг-ожмалагIа ду къамаьл кхоачадела хьатIаоттаргда багагIа къамаьл де волалургвола сахьат. ТIаккха цунна къамаьл де волалу Пушкин, Шекспир, Руссо...

> **«Интерните хьоогIаш надъезда ше латтача Лернер Юрех бIарг кхийтар са. Из сога къежаш латташ хинна.**
> **— Александр Иванович, согара хьал дола саг ярз долаш ва аля йиш йий?—хьаьттар из. Цхьарчоа векар се. ЦаI ца оьлаш ца Iер духьа аз хаьттар:**
> **— Хьона хьайна фу хет? Цо вьпачо цецваьккхар со:**
> **— Сона хетачох со ярз долаш ва, Ирзе ца хилар ял долаш долча хIамаех ваьлр. Со доа хIама долаш ваь. Цул совгIа, хIара дайнахьа сона цхьоаца керда хIама Iотlакхет».**
> **Шийн дешархоех А. И. МЕЩЕРЯКОВА дагалувцарашкара.**

1963 шера Москвай юхерча городе Загорске хьайийлар хIама бIарга ца гучен къорачен берашта йола лаьрхIа дешара заведени. Соколянске — Мещерякова методика нийса хилар практика хьахьекхар. ХIанале 20 зIамига саги йоiи къахьегама вахара наькъа тIа яьккхай цига. Цигара араваьннав тамашийна виъ саг — Сироткин, Суворов, Лернер, Корнеева.

Кулгашца Iилма Iомадаь студенташ — из хIанзалца ца хиннача хIама да. Хетташ, къувсаш, дешаш, уйла еш доли кIаьд ца лу цар цIелгаш цхьанна а хIамакха нийсде йиш йолаш дац. Болдонера арабаьха ца Iеш Мещерякова уж Iомабир хIама бIарга ца гарцен къоралцек къуьсса я.

ХIара дешара предмета тохкам бу цар. Царна дика хов Iилма цу а вокх даькъе актуальни доли хIама эс. ХIара дискуссионни проблемах шоашта хетар долаш ба уж. Уж IV-ча курсе деша багIача хена академика Кедров Бонифате царех аклар:

— Iилман уйла цар боараш чIоагIа дикка ба, вай вошмара мел доагIар де деза уж доккхача Iилмани юкъебигара.

> **«Хьан аьнпад шуга тхона хIама бIарга а гац, хIама а хазац? БIаргашцеи лергашцеи тхона бIарга а гу, хоза а хоз тхоай беррига доттагIий, беррига нах, еррига адамаш...»**
> **СУВОРОВ Александр.**

УЖ V-ча КУРСЕ деша багIача хана кхелхар царна шоллагIа вахар деннар — Мещеряков Александр. Бакъда цо уж цхьаь битацзар. Студенчески дешара хьалхарча деношка деиз царна гонахьа бар: аз фу лоикъостал дергда? яха тайп-тайпара нах. Массане а цхьана къоастайир эгара халагIа йола проблема: дешара форма.

Кастта гучадаьлар кхыча студенташца цхьана хIама бIарга ца гучен къорачен студенташта занятешка аха могаргдоацилга; лекцеш пIелгий азбукагIа йолкача цар секретарашта хв тоьацар, уж денн гIалат буллар. Массаза хинна дешара процесс эииеш яара вIалла ца хинначо тайпара вIаштIехьъяккха езаш яр.

Цу кьньле халонех лерт хийтар Владимирски пединститута преподавателе Пальтов Александра. Дукха за я цу сиго шийна болча пайлан а доацаш бIаргаш дайначен къорачен наха эша техника хьаю. Кагирхошта лаьрхIа телетактор хьийр Пальтов Александра, нипаеттача машинкаца болх бе хоача моллагIча сага торо яр хIама цу вьньеца бувзам лоаттаб. Кагирхой багIача общежитешка йора хIанз семинарски занятеш, консультацеш, экзаменаш.

Университете еча экспериментега хьежаш бар берригаш. Кагирхошца занятеш еш телетактора юххера дIа ца боалаш массеки сальат доаккхар факультетерча эгара дукхагIа гIулакхаш долча наха. Общежите ухар цIк хеза них — академикаш Кедров Бонифатий, Дубинин Николай, СССР педагогически Iилмай Академе президент Столетов Всеволод.

Шийна тара кхы йоацача цу экспериментах хIама кхоаеш ицар пачхьалкхе. Еррига лекцеш магнитофона тIа дIаязйора, цул тIехьагIа лаьрхIача машинкаца хепатохар.

Цу аньнене лаьрхIа Брайль меттала (бIаргаш дайнарий азбука) даьккхар лае шера студента-психолога мел эша литература — итташ томаш, царех хIараир тинографе арахийначул маькха 100-зза еагIа яр.

ТIех-дика защита яьй дипломни белхашта. Уж хетаьь яр кхелхача шоай хьехархочун къоастае ха ца теаца темашта: бIаргаш дайнарашн къора барасн кулг-ожмалагIа деша къамаьлагара багагIа къамаьл де бакара, хIама ма хоаен хIама бIарга ца гун нах уйлае Iомабара, и кх. дI.

Цу аьнне кхоаие мишта хошш я. Уж юкъарчен педагогически психологе институте болх беш хургба. Шоай тамашийнача опытах пайда а эцаш цар къестаергья тифлосурдопедагогика лаьрхIа проблемаш санна юкъартеоретически ярш я.

Цар коллективни портреташ кхы а массех дош ала безам ба. Суворов Сашас яхьо стихаши язден Корнеева Наташа говза педагог я. Лернер Юрий дика скульптор ва. Сироткин Сергея дукха еза математикеи техникеи. Из Iалаьмата дика «цIагIара слесарь» ва. Цар хьаштаьш теттара доккхий да, вахарцара цар безам доьтув доацаш ба.

Алла АВИЛОВА, (АПН).

Николай Багратович Никогосян — советски школе художественни дешар Iомадаьрех скульптор ва. Скульптора йоах: «Хохьле хьехьча дIахоохье, цун чам тоабе, цун вахар дола [illegible] ва художникуш: Н. Б. Никогосяна творчества ларде латт масса оагIорахьара вахар хьа а [illegible] хилар [illegible]. ВIаь совгIа скульптура хьаьй скульптора. Заминхой — песателя Р. Зарьина, профессора И. Китайгородске, хирурга В. Загорянске, РСФСР халкъа артиста [illegible] С. Мартиросяна портреташ даран Николай Багратович Никогосяна 1977 шера СССР Пачхьалкхен преми хьоьжнай.

СУРТА ТIА: скульптор Н. Б. Никогосян болх болча хена.

В. СЕВОСТЬЯНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Тахан—Монгольски Халкъа Республика къаман ЦIей

МНР. Шоай доккхагIдола дезхарш толаме кхочушдеш хьнира къахьегаш ба уланбаторски текстильщикаш. Сийлахь-боккхачу Октябра юбилеи сийна яхье яьнна болх беча хана продукци дикал лакхъяра къасттачIоагIа терко еш хиннай предприяте коллектив.

Доккхий толамаш даха торо хиннай текстильщикий дукха ха йоаццаш Советски Союза новкъосталца фабрике реконструкци яьчул тIехьагIа. ХIанз цига йиза модернизаци а хьй эггара кордагIа йола станокаш а оттенай.

Сурта тIа: предприяте хьалхе латта производственица ткачиха Д. Энтхайван.

ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАШ ДОЛА МОНГОЛЬСКИ ХАЛКЪ

26 ноябрь — Монголе къаман кIай 53 шу хьалхагIа цу дийнахьа халкъа республика кьыча хьекхайкабйн мохк. Монгольски Халкъа - Революционни парте кулгалца ах бIаь шера феодализмагара социализмага кхьчай из, капиталистически формаци юстара а юташ. ХIанз цо шиа деракта низаш тIадерзадьа социализма материально-технически база детIайоалларе. Республиках индустриально - аграрни мохк бара хьакъехьа решеки тIайнзай МНРП XVII съездо. МНР партен правительствон чIоагIагIа уйла тIайохийт горнорудни промышленности юрта боахами къастта а традиционни хьайбай боахам дегIабоалабара.

МИШТА ЧIОАГIЛУ ВОШАЛ

Лув кхера сенна лоамашка гIолла дIа а заржаш, аргIанарча эккхама тата дьалар Эрдэнэтйн-Обо. Цул новкъосталца тIера кхессар шиъ ахи миллион кубометр лоамаш кхера «Генаэй лоамах» (нихта ола ухказа Эрдэнэйтин-Обо яхача лоамахI бIарча хIама фисалзар. IажагIа бесса-баьццара гур мара. Из дар цунна хIалхара цIеста руда баьхьа долаш дийнахьан бийсанне хадданза къахьегаш йоаллаш 10 эзар совгIча сагах латта Эрдэнэта интернациональни монголо-советски коллектив хилларах.

Севкьо мара вIашгIехьдаланзар тха хьалхагIа вовла. Цхьабакъда кхы из новкъа хила деаш хIама а хилацар. хIана аьлча тха йиш хилар Монголе эггара боккхагIа болча гIирса бийсанара ритм хоьла. Электричества геттара сайрдабаьккхача лоамах эггара хьалха чуух бурувлеттараш. Вахте латт буровой установка экипаж — машинист А. Стригин тхьо шу дьаьна цун помощник Д. Жаргалсайхан. Говзалта диллача цу экипажага кхоачаргйолаш цхьаькка а ди цига. СменагIа 90 метр бурув тох, норма цхьаь ахазвеи тIехкхоачаш а еш. Цу тIа а экипажо шозза йIаьххью бевача мaьха оборудоване болх беш йоаккха ха. Опыто вIашгIехьдоалийт из: цул хьалхагIа 15 шера Алмалыкски горно-обогатительни комбинате болх баьб А. Стригина. ХIаьта а эггара кхоттердар — экипаж психологически геттара дика цхьана тарлуш хилар. Багара кьаардовллашелда а дош кхетаду шоайла А. Стригинен Д. Жаргалсайханен.

Кхы а дукхагIа лакхлу тхо хьуззаш болача новкъа гIолла. Прожектора сердалоно боалоша ижкъера хьалоаш чхарал дахьа дарбалаш экскаватора йоакха ковш. Цун экипажо — М. Галеевен Д. Тулпаен — боарамагIа, говза, хозахета цхьаьккха минут ца йоаеш болх бу, 150 процент кхоачашъю задание.

— Лаьтта хоарнадеча болх беш болча интернациональни экипажаш я, — ахаш дуви «Спецшахтострой» управлене начальника А. А. Хава. — ХIараш ши-ше дукхагIа хIама хьаде гIерташ ва. кIана аьлча «интернациональни» яхача дешах маIан тхо долча «шоалхача хьнарица болх беш вар» ахилга да. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна оаха дехкар тIайнцаар шера задание 7 ноябрь хьатIехотташ кхочашъе аьнна, хIаьта тхоай дехкар бекха кхочаш а даьI.

Цу юкъа хьатIакхаьчар шовзткъа тонн мукъ увла ши «БелАЗ». Цар водителаш — Ю. И. Перевалов цун ученик П. Балдандорж.

Раьза хинна велакъежар А. А. Хак. Раьза ца хила а везар: хьахархойл хьалхабувлаш латт ученикаш. ХIаьта ужжамо хIамаш арагIолла хьахулаш даш: Ю. И. Перевалова хьалхара моттиг е укказа а, а цIагIа а кхычунга кхачийташ. ХIаьта хIена цо низ бола машин лехка Iомавеь рессонолен П. Балдандорж цун кIоажо тIе хог беттаь ва. ТIехника къахьег советски водителаша говзала къайлеваш Iомаьрча кхыча 11 монгольски шоферо а.

Аьттув бола ха ма нийсъелдиите а П. Балдандоржага хьаттар оаха: Эрдэнэтах хIана хийцай Iа столица.

«Ухказа тахъердамегIа я. — велакъеж шофер, — мехкарий а дукхагIа ба. Беррига а цхьатара хоза а болаш». ТIакха, йист ца хулаш датташ цхьа ха а лекха аьлар: «ХIаьта, нагахьа санна цIенхаштта дувца вай доакхе, сай дьа хила хьакъ дола воI хила гIерт со. Эрдэнэта цхьана цхьаьн танкови вижаже хиннав из тIом беш...»

IАН КИЙЧО ЯР — ДОККХА ДУКЪ

Монголе доакъашаш гуйре екъа хул. Дийкахьа — морлех сиггала хIама долаш, аьнв санна бIайха малх хьежаш. Цхьабакъда Iуйрек сайре шийла йоагIа, бийсашке 15 градусега кхоачаш шелал отташ а нийслу каст-каста. Кастта Iа дорга. Iан кийчо миштта хьай монгольски халкъа болхама эггара лоархIамегIарча дьакъа — хьайбий боахамерча болхлоша?

«Миат» яхача монгольски авиакомпание самолетаца къулба-малхбузенгахьа — Баян-Хонгорски аймаке долх тхо. Iочухьежача бIаргагу боса оагIошца ийлхо тIаьхьва хьу а йолаш бIаьра лоамаш, такилгаш санна хьуваш долха хиш Къулбехьенна гарга ме гIорт дукхагIа а акархоша белхаш дьа вIагIенаш. Баян-Хонгорцаша дас санна йоакхо аьй доакъарий. Вешта, ерригаца Монголе а санна.

Тхо арадовлане хьалхагIа юрта боахама министерстве хийцао тхона. Октябра 60 шу дизара сийна хьнар вIдела къахьийгар лаьрхIа кийч а аь вIашагIьеххача бригадашеи отрядашеи. Республика историчухь эггара хьалха миллионал тIехдаьлар: Iанна кийчъяьй 1033 эзар тонн — пачхахьалкхен задангIа лаьрхIа хиннача дукхагIа йол.

— Оаха керттера уйла тIайохийташ дар доакъараш кийчделга, — йоах Баян-Хонгорски аймака халкъа депутатий хурала исполнительни управлене председатела Х. Дашчарен — МНРП ЦК-ан МНР Министрий Совета къастта сийна кхочаш а беш, дIадахача Iай нийсденна хIамаш боккьонна тахка а техка, теркалдар боахамаша. ХIаьта цу хIамаше хог тешаду: доакъар фермашта юхе хилар — мехаш шелалах кIал хьача бIаьччача шера Iалаша дьыгIенех пайда эшарал тешагIа йола Iа даккхара гайтар.

Сиюптикешра беча хоамагIа. тха шерара Iа вIадехача шерара дар санна бирсен доа духна доалаш ца хила мег. Цхьабакъда тахан а тIехьа кийседенна бахам беш цхьа хIама дa: ахкен гуйсен декъа хилара кIезигдаьа хьарсамашара хий. Цудухьа чIоагIа уйла тIайохийт гIуваш ахара хий мелаше пункташ яхара.

Цунах тха дог тайшар «Эрдэнэт». «Ийнчтаьэт» ахача юртбоахама объединенешка хиннача тIехьагIа. Къастта дег чу дижар тхона жо Iункиш М. Доржаваа вIашагIхетоэ. Шиа сесагаша Н. Пельжидаца хьаьнне хар гатта устагIа бое жабери ва из. М. Доржиава — МНРП члена. «Поляри сагъкъе» яха орден лелачу хьийна къачетамах тьахвараш хьалана доагIаш да. ДIадахача Iай цхьа устагIа по къастийтеш Iачгара тьахар дерригa жа. ХIара бIаь жийна тIехьа 107 Iахар хьаллехбина. Ве четаргболча устагIа долал — 60—70 килограмм, хIаьта цкъа тьадоала тха — юкъера лаьохIега вай ахи-шиъ килограмм. МалагIа я къайле?

М. Доржава бахамега хьежачул тIехьагIа оаха кхетадир: йоккха опыт йолча жа Iуи ва сенах латт вьйча, из латт, шийгова гIуваки цо бехктокхаме хеташ лелдарах. Бохам доала хIама доваш лелабе хираз (цу гIуваки дукха хIамаш Iомадаьз цо Советски Союзе, ГДР-е вахна хиларах). Геттара оаха цхьалхо я арата юрте. Гаьна йоаш, цхьаь тувага кIал чгIа онналахьа хьаIаьжа хао вен бола хашенаш (Iай хьайбаш чудахкаду гIарсаш) Малх чуккетаргболаш хьайнйла йита я вар къулбехьара оагIув. Вожаш тIох хьахьетта, аьтта тIатессе бокъонца йоакхо еш йIоахьаь а. Цу чу тхоьнах Iэзха хала доллараш санна тьаж йоагIача аьла вэрхаш.—Нагахьа санна вохалоло йиш йолаш уоотте, сатийнна дIаIерда.—гIулахьар дуттIачхьар тхо М. Доржаваа.—Хий—юхьеда Iодоа. хьадеттаьча мела хиш а долаш. Е Iа а цхьаькха хьайба ца къастийташ дика тьожаргда тхо.

«Эрдэнэт» яхача юртбоахама объединене парткома секретара Б. Дашпунцага белгалдаьккхар: «Беррига хьайбаш лелаеараша ишта кийчо ю Iанна. Дукхача хьале цу гIулакха гIо ду М. Доржава участке хьайнйлача хьалхалаттача опыта школо».

...Юхе а «ИЛ-24» ткъама хIад — йиьох лоамаш, кхытеттеа лайдера вIахьежача а бIарг ца кхочаш Баян-Хонгори арелаш. Хьалла а Iоа а — лоа санна кIай юрташ, ма Iулаш. Хьайбай дукхалта зиладе республике кхоалагIа моттиг лоац аймаго. Октябра 60 шу дузача шера Iулаш дийбад: 2 миллион хьайба — пачхахьалкхен задангIа лаьрхIа хиннача дукхагIа — да Iазакха дезараш. Iа маьрша доаккхалда оаш, къонахча долаш, къахьегам дукхабезаш дола Баян-Хонгора жа Iуй.

А. ШАПОВАЛОВ,
ТАСС корреспондент.

Улан-Батор.

ТЕАТРЕ—ПРЕМЬЕРА

ДЕНАЛАХ ДОЛА ИЛЛИ

Советски драматургий классикана юкъе а яха шийна йоагIаш йола моттиг дIалаьцачарех я Вишневский Всеволода «Оптимистическа трагеди» яха пьеса. Вай мехка а доазол дехьарча а толашагIдолча театраша уттаь а дуккхача шерашка дехо цар репертуарашта юкъера дIа ца йоалаш а хьайоагIа из. Кхетадеш ма-хиллара, моллагIча а театральни коллектива атта дац селлара йоккха сценически истори йолаш йолча Вс. Вишневски цу пьеса маIан кхычарна тара доаццача тайнара даьха, цун чулоацам хьежарий сакхетамга цар деташ техадомийтаргдолаш дIакхоачаб.

Уж уйлаш дагаухар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара детаь Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай драматически театра коллективо цу пьесах оттаьча спектаклага хьажа водача хана. ДIаволалуше а ала безам ба цунах гIоза вIашагIяхетар хинийта.

...1918-гIа шу. Къоначa Советски республикана из хIалакъаь дIаяккха гIерташ дуьалтьнай мехка чура а доазол арахьара а деррига тайнай контрреволюци. Из а сийлахь-воккхача вай баьччас В. И. Ленина резолюцена кхерам тIаэттанта дIакхайкадаь да. Цу ленешка эггара халагIча, эггара уизаргIча моттигашка дIахьожабу парте шиа дикагIбола къонгаши мехкарий.

Ишттa кхоач тIема кема тIа верда Комиссар. Из цу хана мугIарерча гIулаклех кхиналле а, цхьабакъда цхьа белгалв йола цуннах. КIалар бараш вецбоаккхеш да комиссар кхалсагхилар. ХIаьта бIаьшерепаша чIоагIлуш хьайоагIаш хиннача традицех кхалсага тIема кема тIа моттиг яц. Юххьанца а дезз цо уйла йохаерца шиа болх дIаболабе безаш хул Нохч-ГIалгIай халкъа артистий Хаджиева Нечай турпал. Из цунна дика карагI а доал.

Цхьабакъда цун керттера дехар из дац. Вахаре деррига а доакхоаше хуьенаш хулаш доагIача цу кема дукхахача наьха кертаршка а хетар бовллар. Ишттa, Комиссар нийсъенначa кема экипажа долл дераш, шоашта дуьнаболе ово ца хиларах, анархисташ ба. Вешта аьлча, деррига а доал цхьаь сагага — анархистай Вожакага (Нохч - ГIалгIай АССР халкъа артист Муталип Довлетмирзаев) да. Цо яхера цуна хетарга мара оттац кема тIа. Вожак хьалкъал долаш, говзен наьха оамал дика йоаеши сага. Цудукхьа даьсса хабар дувцарца шиа дагара бараш шиа гIончашка гIолла кхерабарва Комиссарегеи цунна тIехха кема тIа хьожаваьча Советий Iаьдалгахьа вьыьнача пачхахьа эпсарех волча капитанега доьа дIа ца кхачийта гIерт из.

Спектакле керттера моттиг а Комиссарам Вожакан юкъера къовсам. Вешта аьлча, — большевикий революционни сакхетамаи революцие дIалатьерга мохк бугача анархистий сакхетамаи юкъера къовсам. Из дика кхетаду цу шиннe а. Цудухьа юххьанца сихаш Комиссар. Эггара тьалха цо шийна гонахьа ялотебу кема тIа бола болаш бола Вайонен (артист I. Джамаев) санна коммунисташи коммунисташкахьа оаш болаши.

Атта а сиха а хадаш из къовсам. Даже а дене а бакъдолчуьна гIехьа лаьттен из хадданза чакхдоаккхаш йолан Комиссар котйоал. Цо кхоачашду кема тIарча отрядах форданой волк а яь Украине кайзера бIунца лаьттача къизача тIем тIа из дIайига. цунна турпалз гIулакхаш карагIдувлийта.

Ишттa ба пьесе керттера чулоацам. ХIаьта вайна дукхагIа ха доаш дар театра коллективе из сцена тIа баккха миштта вIашгIехьаьннад хар да. ХIаьта из деррига а хIана зал вакха спектакле дакъа доавача актерий говзалах тайша да. Дика хет «Оптимистическа трагеди» санна чоалханча пьеса тIарча турпалий сурт-сибаташ къасттa хьахьокха из дIакхачвал бола актераш спектакле вIашагIкхийтта хилар.

Шиа роль кхетамца лоазаю республика хьалкъа артисткас Н. Хаджиевас. Комиссара сурт-сибат хьакхоллара харжа йиш йолча наьхех ю халагIбар хорж. Къинаьл дара оамала а дукхача бараха а моллагIа хIама юкъедаьхарца шиа дехар аттагIча дакха гIертац из. Дале а дегIа вIашга йолча цун Комиссаро гуш доацача наькъашка гIолла шийна гонахьа бараша низ телаш, алхха ше яхаш дар мара, ше чакхдакха гIертар мара ийса ца хиларех болча тешамах уж хьалбузац санна хет.

Миштта вIашгIехьдоал из шиа дехкар кхоачашдара хьайийтача нечалех хIезита пайда эцаче артисткаIа? Шеко йоацаш, Н. Хаджиевайна творчески толам боккха гIо даьр кIоаргге дег чура парте гIулакхах тешаш а, цунна мутIахьа йолаш а, эшача халагIа дола дуьнe шийна гe долле хьйча йолаш а шиа Комиссар хилар къахьокха карагIдалар да. Из деррига а шийна болча аьттоа дукъа цо ца дарах тешаву актрисе. Цудукхьа цхьаькха тхеш воаккхаш деп Вожакана ше лоаттабеча къовсаме цо йоаккхаш йола моральни а ма-ярра а котало. Цул совгIа, тийша болх котбаларах моастагIчун аьттув баларца цIадоладеннача цIий Iомехаьез доаша юкъе Комиссар йийначул тIехьагIа а из котйоалаш бус ца къовсам. ХIана аьлча поаше бус цун гIулакх, цун бакъдар шоай дар санна хьатIа а йица дIахохьоргдолаш бола цо шийна тIехьабаьа вах. Цудукхьа вайна гуш йола трагеди оптимистически, йиза бокъо а йолаш дикагга сатувсийташ я.

Кхыйола ролеш лоазаьрех белгалбаха лов шоай декхарех дика лоархIабенна республика халкъа артист М. Давлетмирзаев (Вожак), НГIАССР заслуженни артист М. Дудаев (Сиплый), РСФСР заслуженни артист Я. Зубайраев (Боцман), I. Джамаев (Вайонен), иштта кхыбараш.

Къастта дах мегаргда НГIАССР заслуженни артиста Д. Омаева балхах. Цо лоазаю матроса Алексея роль пьеса тIа лоархIамегIчарех я. ХIана аьлча, нагахьа санна Вожак, Сиплый санне бола вай сучахьара моастагIий бале, иштта вай юххьенца цхьадолча дакъе цу шиннe яхачоа тIехьа вола Алексей. Анархисташа цхьаькха хIемо къайла йоацаче «наргIатонех», сaг шийна доьш чел дар де мукъа хиларах деш долча лексачо хабарашн баньдолчох тулаесш, хаддалье наькъа тIа воаккхеш латта сaг ва из. Уж санна бараш анархистий Iоткъамах мукъабахар дукъа ба комиссаро дIаболабаь къовсам. Д. Омаевъ гонахье хьахкхолл шийна гонахьа хулаш даттар кхетаде гIертарах эггара тIехьа революцена карагIдаьнна арш лорадерий мугIарашка шиа моттиг чьолтача дог-майрача форвахочун сурт-сибат. Комиссара шиа вахар дIадена гIулакх тешшаме вIаккхьаргарех ва Д. Омаева Алексей.

Дукха да режиссера НГIАССР искусства заслуженни деятела Р. Хакишева спектакла юкъедена керам хIамаш, кхычарво тара йоацаш къовстаь моттигаш. Церех да керт-керттера мизансценаш чакхъьялча сиона гIарча шиа матроса зале бегIарашка пьеса турпалий цIерагIа къамаьл деш хилар. Цо гIо ду вай тахана сийрда вахар духьа шоай синош Iодехкарий деналах дувцаш илли да вла йиш йолча цу спектакла турпалашта тахан дийнабарашта юкъера бувзам вIаккха а хадаргболлига кхетаде. Цудукхьа лакха ба Х. Нурадилова цIерагIча театро оттаьча кердача спектакла художественни маь а кхетам балара лоархIам а.

С. МУТАЛИЕВ.

Республике дикагIчарех цаI лоархIаш я Надтеречни районни культура ЦIен художественни самодеятельноста коллектив. Цо толамца дакъа лаьцад къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Ерригсоюзни фестивала кхаь туре, республике чакхдийнача тайп-тайпарча хьажарашка.

Дипломашка а кхыча совгIаташка а дукхаза а белгальйнна из.

СУРТА ТIА: Надтеречни районни культура ЦIен хьалхара группа.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КЕРДАЧА ШЕРА ЦIЕЙНА ХЕТАЛЬ ЛОТЕРЕЯ АРАХИЙЦАЙ

Нохч-ГIалгIайчен городашкен районашкен чакхдоалаш латт 1977 шера арахийцача Российски федераце ахчан - хIамай лотерея билеташ доххилга. Шу доладелча денз республике бахача наха ийцад 680 эзар сом совгIа мах лотерея билеташ. Билеташ дехка хьагулдаь ахча городийи районийн бюджеташка дIачуденнад, лотерейни билеташ дехкача районашка социально-культурни мероприятешта финансировани ергIолаш.

ХIанз республике, масса а моттигашка доаха доладаьл, кердача шера цIейна хеталь арахийцача РСФСР финансий Министерства лотерея билеташ. Цун тираж хургья 1977 шера 29 — 30 декабре городе Орел. Дерригача арахийцача билетех 60 процент зараш кхаж боагIаргболаш да.

Цу тиражах кхаж боагIаргба «Москвич-412 ИЭ», «Жигули» ВАЗ-2101 яхача 200 автомобиля, «Урал» М67-36, «Иж-Юпитер-3К-01» яхача кхо чард йолча а кхыча маркех йолча а 1000 мотоцикла, 200 пианина, 61 см экран йолча 400 телевизора, тайп-тайпарча маркех йолча 6100 радиоприемника, «ЗИЛ», кхыча маркех йолча 3500 холодильника. Кхыдола билеташ ийнараша йоахаргья «Спутник-403» яха магнитофонаш, «Аккорд-203» яха электрофонаш, «Ломо-214» яха кинокамераш, фотоаппараташ, «Слава», «Полет» яха маIача наьхен «Заря», «Чайка» яха кхалнаьхен доко сахьаташ, пылесосаш, электрически самовараш, тIамаш тега машинаш, «Чайка» яха бархьаш дутта машинаш, спортивни тхам костюмаш, машинаца даь петара цхараш, фабрике даь кIунсаш, хIаьта иштта 200, 150 сома а кхы кIезигагIа а ахчан кхажамаш.

Лотерейни билеташ эца йиш я тикашкара, сберегательни кассашкара, бувзама предприятешкара, «Союзпечать» киосканкара, театрашкара, кинотеатрашкара, вокзалашкарча кассашкара.

С. СМАГИН,
Нохч-ГIалгIай Гострудсберкассай республикански управлене воккхагIвола инспектор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 НОЯБРЬ

I-ПРОГРАММА

9.00 — Керлдараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Москверча воспарке». 10.00 — «Дай-ноановй, новне!» Из тайпа мугIаревен чоалхаверен бакъдараш. Телехьажархой письмашта дола жоп. 10.30 — «Iуйранара почта». Яла музыкальни программа. 11.05 — «ДикагIа дола товараш — дукхагIа». 11.35 — Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара детаь Ерригсоюзни художественни выставка. Центральни выставочни залера репортаж. 2-гIа передача. 12.00 — «Сег. Лаьтта. Вселенная». Передача дIахьу Советски Союза шозза Турпала, СССР летчика-космонавта В. И. Севастьянова. 12.50 — «Музыкальни абонемент». Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион музыкальни коллективай къоначa солистий концерт. 13.15 — «Уналц1ено» яха Iилман-популярни программа. 14.00 — Хоккей йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Трактор» (Челябинск). Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерывах «Спортлото» тираж. 16.15 — «БIаргагушдар — теша хала дар». 17.15 — СССР халкъа артиста Ю. Силантьева хьалхале йолаш Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион эстрадно-симфонически оркестро дIалокха А. Островски налой темах йола фантази. 17.25 — «Городаши нах» яхача циклацара «Ташкентах йола поэма» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — Керлдараш. 18.15 — «Петя-петушок» яха мультфильм. 18.25 — «9-гIа студи». Передача дIахьу политически обозревателя Валентин Зорина. Интервидени. 19.25 — «Революце хьаьнр» яха телевизионни дукха серийнь художественни фильм. «ТIехьара вIашагIяхетар» яха 9-гIа фильм. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — «Парижски сайренаш». «Советско-французски культурни хьаьнна къахьегара хьакъехьа». Передача дIахьу Г. Зубкова. 22.05 — «СелаIад».

Халкъа творчества Дунен халкъашта юкъера 2-ча телевизионни фестивала призаш ена Венгре, Колумбе, Финляндие, Советски Союзe программаш. Йистеяьча — керлдараш.

II-ПРОГРАММА

14.30 — Город Грозне химикий культура Дворецa духовой оркестра концерт. 15.00 — «Пошехонская старина». Художественни фильм.

27 НОЯБРЬ

I-ПРОГРАММА

9.00 — Керлдараш. 9.10 — «Зарядка е дIаотта». 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIуланх лени ва». 11.00 — Телевизионни экрана тIа эггара хьалха СССР халкъа артиста С. В. Образцова хьалхале лелаеш дола Пачхахьалкхен Центральни теналкий театра фильмаш-спектаклаш. 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Э. Григ. Скрипканеи фортепианоеи йола № 3 йола соната. 14.00 — Хоккей йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — ЦСКА. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. 16.25 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.55 — «Илан-77». 17.35 — «Дайн бераши» яхача циклацара «Даьшкара дена хьабоагIа жа Iуй» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — Керлдараш. 18.15 — Мультфильмай программа. 18.40 — «Кинопикъбарлой клуб». 19.40 — «Революце хьаьнр» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. «ТIехьара вIашагIяхетар» яха 10-гIа фильм. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — «Балета къахьегахьа». Передача йистеяьча — керлдараш.

II-ПРОГРАММА

13.00 — «Сийрда дIа парус» яха йоккхагIа йолча классически дешабагIарашта йола программа. 13.30 — «МаIача наха дола яга тIера ялар» яха художественни фильм.

Тахани кхоанеи хургIда

26 ноябрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Лекционни зал. Шоана, кхелгараш. «Сийг» яхача клубо чакхдоакх «Визза саг хила» яха дагахьара журнал. 18.00. Кинодезарий клуба заседани. Любительски фильмашка хьажари зувнарн. Болх бу «Кругозор» яхача кагирхой клубо. 19.00. Халхара зал. Кагирхой салаIара сайре.

Химиков культура ЦIа. 10.00. Тюленин Сергея цIерагIа клуб. «Дукхадезача фаьнгай оагIошка гIолла» яха бераша лаьрхIа викторина. 13.00. Спортивни яхьаш. 14.00. Духовой оркестра концерт. 15.00. «Ориентир» яхача клуба заседани. «Фу хов вайна вай даьй-ноаной професси» яхача тешах йола занятеш. 16.00. СССР 50 шу дизара цIерагIча химикийла хьехамчий слет.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.30. «Вахара хьашташи дIадехараши цIаш хилар» яха тематически кином (Монгольски Халкъа Республика 53 шу дизарга).

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 10.00. Болх бу аттракционаш. 15.00. Болх бу «Чебурашка» яхача берий кинотеатро. 17.00. «Созвездие ранних» яха дагахьара журнал (Монгольски Халкъа республика 53 шу дизарга). 17.30. Болх бу «Орбита» яхача кинолекторе. Документальни фильмаш.

27 ноябрь.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх бу кинодезарий клубо. «Фотоматериалий оксиметрия» яха лекци. 18.00. Лекционни зал. Болх бу «Кругозор» яхача кагирхой клубо. Фильмаш. 19.00. Халхара зал. СалаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх бу «Къона дехнисе» яхача кинотеатро. Берий фильмаш. 12.00. Берий фильмаш.

Химиков культура Дворец. 10.00. «Фу хов вайна вай мехках» яха бераша лаьрхIа викторина. 11.00. «Вай СССР-е дах» яха кинофестиваль. 13.00. Спортивни яхьаш. 15.00. Библиотека. «Къоначa сага бокъонаши декхараши» яха беседа. 18.00. Специалистически яхье котбаьннарашта хеталь «Тха кIира» яха радиожурнал.

«Красный молот» завода культура ЦIа. ТIема госпитале завода художественни самодеятельноста выступлени.

«Пролетбата» цIерагIа культура ЦIа. 10.00. Болх бу аттракционаша. 10.00. Бераша йоза Iуйре. 11.00. Болх бу «Чебурашка» яхача берий кинотеатро. 17.30. «ТIехьдаьнна милдар меларгара зулам кхачара цхьа гIа мара бац» яха беседа.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

РАДИО

28 НОЯБРЬ

6.30 — «Жа Iу Исмаил Шатомиров». Душнева очерк (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Къо-

нах» яха радиовыпуск. 14.30 — «Сатирически тахгIе тIа». 15.00 — «Иллеши къахьегаши цхьана дай» яха передача. 15.40 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (гIалгIай меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.30 — «Самодеятельни илланчеркхой а музыканташ а» яха передача (нохчий меттала).

Хоамаш

Тахан республике гIоллен Грозне морхаш а йолаш, йоачан а йозиаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен доамен морхаш йолаш, цхьайолча хана йоачан йолаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIошкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4, +1, дийнахьа +7, +12 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурни отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттеи деношка

СФ05804. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8815.